

Waarom het KhAD/WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist is en onbetrouwbaar (uitgebreide versie)

dr. ir. Joost Brouwer & mr. drs. Pieter Bogaers¹

Dit webartikel is een uitgebreide versie, met veel meer details, van het artikel dat verschenen is in NJB 2018/ 750, afl. 16, 20 april 2018

Samenvatting

Het ambtsbericht van 29 februari 2000, over de Afghaanse geheime diensten AGSA, KAM, KhAD en WAD tijdens de communistische regimes in de periode 1978-1982, zorgt al achttien jaar voor controverse. Nog niet eerder is in detail gekeken naar wat de samenstellers van het ambtsbericht gedaan hebben met de informatie die hen destijds ter beschikking stond. In dit artikel bespreken wij allereerst de kritiek tot nog toe op het ambtsbericht en de argumenten van de Raad van State en Buitenlandse Zaken om het ambtsbericht toch te handhaven (par. 1); een weerlegging van het ambtsbericht volgens een nieuwe benadering die die argumenten van de Raad van State en Buitenlandse Zaken omzeilt (par. 2); de eerste reactie van Buitenlandse Zaken op deze nieuwe weerlegging van het ambtsbericht (par. 3); en een overzicht van hoe op die reactie van Buitenlandse Zaken en Justitie ingegaan kan worden (par. 4). Ons hier samengevatte onderzoek toont uitputtend aan: dat beschuldigingen tegen *alle* KhAD/WAD-officieren en onderofficieren onterecht zijn, zoals in feite ook de IND al op twee manieren erkend heeft (par. 5); dat de anonieme bronnen voor de beschuldigingen tegen alle KhAD/WAD-officieren en onderofficieren, en/of hun informanten en/of de vertrouwenspersoon of tolk van de ambassade in Islamabad onbetrouwbaar waren (par. 6); dat de samenstellers van het ambtsbericht de talrijke informatie in hun eigen openbare bronnen die de conclusies van de anonieme bronnen en van het ambtsbericht tegensprekt, stelselmatig hebben weggelaten; dat de samenstellers misleidend zijn geweest met betrekking tot de (in feite niet bestaande) internationale steun voor de conclusies van het ambtsbericht; en dat de samenstellers en/of hun bronnen informatie verdraaid hebben (par. 7). Ook wordt aangetoond dat zowel het Ministerie van Buitenlandse Zaken als het Ministerie van Justitie in verband met dit ambtsbericht nalatig en onjuist gehandeld hebben (par. 8). Het ambtsbericht voldoet dan ook niet aan de eisen van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, de Gedragscode gerechtelijk deskundigen en de Algemene wet bestuursrecht voor een betrouwbaar deskundigenadvies (par. 9). Het ambtsbericht mag daarom met terugwerkende kracht vanaf 29 februari 2000 niet meer gebruikt worden om verblijfsaanvragen van voormalige KhAD/WAD-officieren en onderofficieren in Nederland af te wijzen (par. 10).

Inleiding

Het KhAD/WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000,² over de Afghaanse geheime dienst KhAD en het bijbehorende ministerie WAD ten tijde van de communistische regimes van 1980-1992, zorgt al achttien jaar voor veel controverse. Dat een aantal medewerkers van de KhAD en het WAD

¹ Dr. ir. Joost Brouwer houdt zich sinds 2006 bezig met het analyseren van dossiers van asielzoekers die in Nederland ten onrechte beschuldigd worden van misdaden tegen de menselijkheid. Mr. drs. Pieter Bogaers is bioloog en gedurende 1986-2017 advocaat bestuursrecht die meer dan 1000 asielaanvragers met succes heeft bijgestaan, waaronder ook mensen met artikel 1F uit Afghanistan. Het archief van advocaat Bogaers is ondergebracht in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, het IISG, in Amsterdam. Zij danken iedereen hartelijk die informatie of ideeën heeft aangeleverd om dit artikel en het webartikel beter te maken.

² *Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992)*. AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag: Ministerie van Buitenlandse Zaken 29 februari 2000. [http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000\[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000[ve02001091].pdf). Link geopend op 16 april 2018. [Bijlage 1](#).

vreselijke dingen gedaan heeft waarvoor zij straf verdienen wordt door niemand ontkend. Het probleem is de conclusie in dat ambtsbericht dat *alle* KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren *persoonlijk* mee gedaan hebben aan martelpraktijken.³ Vanwege deze conclusie wordt in Nederland door de Unit 1F van de IND aan alle voormalige officieren en onderofficieren van de KhAD en het WAD artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag tegengeworpen en kunnen zij als vermeende oorlogsmisdadigers geen verblijfsvergunning krijgen. Om erkend te worden als significante uitzondering en toch in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning dienen deze ex-KhAD/WAD medewerkers hun onschuld aannemelijk te maken. Omgekeerde bewijslast dus. Vooral daardoor is het ambtsbericht al zo lang zo controversieel, en ook door al het onrechtvaardige leed dat op deze manier veroorzaakt is.

Volgens de inleiding van het ambtsbericht is de inhoud mede gebaseerd op internationale rapporten en boeken.⁴ Dit wekt de indruk dat de beschuldigingen tegen alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren mede op die rapporten en boeken gebaseerd zijn. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna te noemen de Afdeling) had die indruk kennelijk ook toen die in 2004 de betrouwbaarheid van het ambtsbericht bevestigde.⁵ Echter, in de paragrafen van het ambtsbericht met de conclusies ten aanzien van alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren, staat geen enkele literatuurverwijzing ter ondersteuning van die conclusies. Er staan in de beschuldigende paragrafen alleen literatuurverwijzingen met betrekking tot randzaken. De beschuldigende conclusies zijn dus uitsluitend gebaseerd op verklaringen van anonieme bronnen. De conclusies van die bronnen, zoals gepresenteerd in het KhAD/WAD-ambtsbericht, staan in Kader 1. In dit artikel wordt, op basis van dezelfde informatie als de samenstellers van het ambtsbericht destijds aantoonbaar tot hun beschikking hadden, gekeken of er redenen zouden kunnen zijn om de conclusies van het ambtsbericht in twijfel te trekken. Daarbij komen aan de orde de argumenten van de Raad van State en Buitenlandse Zaken om het ambtsbericht ondanks alle kritiek toch te handhaven (par. 1); een weerlegging van het ambtsbericht volgens een nieuwe benadering die die argumenten van de Raad van State en Buitenlandse Zaken omzeilt (par. 2); de argumenten van Buitenlandse Zaken en Justitie om deze nieuwe weerlegging naast zich neer te leggen (par. 3); en een bespreking van hoe op die reactie van Buitenlandse Zaken en Justitie gereageerd kan worden (par. 4). Vervolgens worden behandeld informatie die de conclusies van het ambtsbericht direct tegensprekt (par. 5); de achtergrond en het gedrag van de anonieme bronnen en aanverwante personen op wier verklaringen de conclusies van het ambtsbericht gebaseerd zijn (par. 6); het gedrag en de verklaringen van de betrokken medewerker(s) van de Nederlandse ambassade in Islamabad (par. 7); het gedrag van betrokken medewerkers bij de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie in Den Haag (par. 8); en toetsing van dit alles aan de vereisten van de Raad van State, van de Gedragscode gerechtelijk deskundigen en van de Algemene wet bestuursrecht voor een als deskundigenadvies te beschouwen ambtsbericht (par. 9). In par. 10 wordt het een en ander nader besproken en een conclusie getrokken.

Kader 1. De belangrijkste conclusies van het KhAD/WA-ambtsbericht van 29 februari 2000 staan in par. 2.4 en 2.7 van dat ambtsbericht.⁶ Deze conclusies luiden als volgt:

1. 2.4, alinea 2: ‘Slechts zeer loyaal gebleken leden van de DVPA [de communistische staatspartij] en personen uit regeringsgezinde families kwamen in aanmerking om als officier toegelaten te worden tot de KhAD of de WAD.’

³ Ibid, par. 2.7, laatste alinea. [Bijlage 1](#).

⁴ *Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992)*. AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 29 februari 2000, paragraaf 1 alinea 3. [http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000\[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000[ve02001091].pdf). Link geopend op 16 april 2018. [Bijlage 1](#).

⁵ ABRvS 200404008/1, par.2.1.2

⁶ *Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992)*. AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag: Ministerie van Buitenlandse Zaken 29 februari 2000. [http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000\[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000[ve02001091].pdf). Link geopend op 16 april 2018. [Bijlage 1](#).

2. 2.4, alinea 3 en 4: ‘Nieuwe officiersrecruten van de KhAD en de WAD ondergingen een zeer intensieve training, de zogenaamde Parwachi. Als de Parwachi met goed gevolg doorlopen was, volgde een proeftijd die bekendstond als de Azmajchi. De Parwachi en de Azmajchi vormden onderdeel van de officierenopleiding van de KhAD en de WAD. De opleiding stond derhalve niet open voor gewone informanten. Personen die door de KhAD en de WAD als buitengewoon loyaal werden aangemerkt, konden een verkorte opleiding volgen.’
3. 2.4, alinea 5: ‘De rang van officier binnen de KhAD of de WAD bracht aanzienlijke materiële voordelen met zich mee. Zo had een officier recht op een salaris dat ongeveer tienmaal zo hoog was als dat van een gewone ambtenaar. Bovendien kon dit salaris straffeloos worden aangevuld met geld dat was verkregen door afpersing en steekpenningen. Voorts was een officier van de KhAD of de WAD vrijgesteld van dienst in het Afghaanse regeringsleger en had hij indien gewenst vrij toegang tot alcohol en prostituées.’
4. 2.7, alinea 2: ‘Als eerste plaatsing werden onder-officieren en officieren⁴⁴ tewerk gesteld op afdelingen binnen de KhAD en de WAD die zich concreet bezig hielden met de opsporing van 'staatsgevaarlijke elementen'. Medewerkers van de KhAD en de WAD rouleerden regelmatig om te voorkomen dat zij binnen een bepaalde afdeling een te grote machtsbasis opbouwden. Soms werden medewerkers verscheidene malen per jaar overgeplaatst. Iemand die langer dan een jaar bij de KhAD of de WAD in dienst was, had tenminste op twee afdelingen gewerkt. Een plaatsing op een afdeling of directie waar de werkzaamheden een meer administratief of technisch karakter hadden⁴⁵ lag slechts in het verschieft als een onderofficier of officier zich voldoende had bewezen tijdens een eerste plaatsing of plaatsingen.
⁴⁴ Zie voor een overzicht van het rangenstelsel binnen de KhAD en de WAD de bijlage op blz. 32-3 van dit ambtsbericht.
⁴⁵ Dit geldt bijvoorbeeld voor de directie die verantwoordelijk was voor buitenlandse spionage. Overigens waren deze administratieve en technische werkzaamheden veelal zeer gevoelig en derhalve slechts voorbehouden aan zeer loyale onderofficieren en officieren.’
5. 2.7, alinea 3: ‘Zoals reeds uiteengezet is in §2.4, kon een promotie tot officier van de KhAD en de WAD niet plaatsvinden als de betrokken medewerker niet concreet blijkt gegeven had van zijn of haar onvoorwaardelijke loyaliteit aan het communistische bewind. Dit gold ook voor promoties die een officier van de KhAD of de WAD ten deel vielen na afronding van zijn of haar opleiding. Elke officier die tijdens zijn diensttijd is bevorderd is derhalve betrokken geweest bij arrestaties, ondervragingen, martelingen en zelfs executies.’
6. 2.7, alinea 4: ‘Net als voor officieren was het ook voor onderofficieren onmogelijk binnen de KhAD of de WAD te functioneren indien zij niet wensten deel te nemen aan de systematische schendingen van de mensenrechten die daar plaatsvonden.’
7. 2.7, alinea 6: ‘Uit het bovenstaande volgt dat alle onderofficieren en officieren werkzaam zijn geweest in de macabere afdelingen van de KhAD en de WAD en persoonlijk betrokken zijn geweest bij het arresteren, ondervragen, martelen en soms executeren van verdachte personen.’

1. Kritiek op het ambtsbericht is tot nog toe afgewezen

Veel organisaties en internationaal erkende experts hebben na verschijning van het ambtsbericht verklaard dat de conclusie van het ambtsbericht dat *alle* voormalige officieren en onderofficieren van de KhAD en het WAD persoonlijk gemarteld hebben, onjuist is. Onder hen UNHCR, Vluchtelingenwerk, het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten, Amnesty International, de voorzitter van het parlement van Afghanistan, professor Barnett R. Rubin (gedurende 1990-1996 directeur van het Center for the Study of Central Asia van Columbia University in New York) en dr. A. Giustozzi (destijds Afghanistan expert van de London School of Economics).^{7,8,9} Desalniettemin

⁷ ABRvS 24 september 2009, 200901907/1/V1.

wordt door de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Justitie, en ook door de diensten waarvoor zij verantwoordelijk zijn, volgehouden dat de conclusies van het ambtsbericht juist zijn. Daarin worden zij tot nog toe gesteund door de rechterlijke macht.

Volgens de Afdeling is een van de argumenten voor handhaving van het ambtsbericht dat, waar het de nieuwe uitspraken van derden over het KhAD/WAD-ambtsbericht betreft, onvoldoende duidelijk is waar de informatie vandaan komt waarop die nieuwe uitspraken gebaseerd zijn.¹⁰ Volgens de bewindslieden van Buitenlandse Zaken is een tweede argument om het ambtsbericht te handhaven dat verklaringen van nieuwe bronnen [over de organisatie en operationele methoden destijds van de KhAD en het WAD] mogelijk politiek of anderszins gemotiveerd zijn; dit omdat die nieuwe bronnen al bekend zijn met de conclusies van het ambtsbericht en met het daarop gebaseerde Nederlandse 1F-beleid ten aanzien van voormalige (onder)officieren van de KhAD/WAD.¹¹ Zoals de Minister van Buitenlandse Zaken het jaar daarvoor al uitlegde: ‘Daardoor [dat wil zeggen door die mogelijke politieke motivatie] is niet met zekerheid een oordeel te geven over de betrouwbaarheid en objectiviteit van thans te raadplegen ter zake kundige bronnen, de bronnen die in het verleden geraadpleegd zijn daaronder begrepen. Uit genoemd overleg met ambassade Kaboel is ten slotte gebleken dat archiefonderzoek niet mogelijk is.’¹² zo luidt een derde argument. Met andere woorden: ook de anonieme bronnen die gebruikt zijn voor het formuleren van het KhAD/WAD-ambtsbericht zouden volgens de minister niet meer op betrouwbaarheid en objectiviteit te controleren zijn. We zouden het moeten doen met wat die bronnen destijds gezegd hebben (of gezegd *zouden* hebben). Als de bewindslieden daarin gevolgd zouden worden zouden de verklaringen van die bronnen niet alleen geheim zijn, maar ook niet vatbaar voor weerlegging.

2. Een nieuwe benadering m.b.t. het beoordelen van de juistheid van het ambtsbericht

Met de Nationale ombudsman is in 2017 contact opgenomen door Joost Brouwer in verband met de gebreken van het KhAD/WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000. Vanwege gebrek aan financiële middelen heeft de Nationale ombudsman tot op heden geen nader onderzoek kunnen doen naar de behoorlijkheid van de totstandkoming van het ambtsbericht. Wij hebben dit wel gedaan.

- In de paragraaf hierboven worden drie argumenten genoemd die gebruikt zijn om kritiek op het ambtsbericht af te wijzen: onduidelijkheid, mogelijke onbetrouwbaarheid en onverifieerbaarheid van bronnen die het ambtsbericht pas ná verschijnen in 2000 tegengesproken hebben. Om die drie argumenten tegen informatie van na februari 2000 te omzeilen werd besloten voor het hier gepresenteerde onderzoek geen nieuwe informatiebronnen te zoeken. In plaats daarvan is nagegaan hoe de samenstellers van het ambtsbericht destijds zijn omgegaan met de informatie die hen tijdens het samenstellen van het ambtsbericht, dus vóór februari 2000, aantoonbaar al ter beschikking stond. Ook is gekeken welke invloed de manier van omgaan door de samenstellers met de hen ter beschikking staande informatie gehad heeft op de juistheid van het ambtsbericht. Naast het KhAD/WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 zelf is daartoe gebruik gemaakt van:

⁸ Z. Bahtiyar, *Exclusion clauses of the Refugee Convention in relation to national immigration legislations, European policy and human rights instruments* (diss. Tilburg), Tilburg: Tilburg University 2016, p. 172-174.

[https://pure.uvt.nl/portal/en/publications/exclusion-clauses-of-the-refugee-convention-in-relation-to-national-immigration-legislations-european-policy-and-human-rights-instruments\(467e28dd-798c-4ec8-99cb-4d2e7dfff342\).html](https://pure.uvt.nl/portal/en/publications/exclusion-clauses-of-the-refugee-convention-in-relation-to-national-immigration-legislations-european-policy-and-human-rights-instruments(467e28dd-798c-4ec8-99cb-4d2e7dfff342).html). Link geopend op 16 april 2018.

⁹ Brieven van voorzitter Afghaanse Parlement, de heer M.Y. Qanooni, in antwoord op eerdere brieven van advocaat P. Bogaers, aan voorzitter Tweede Kamer, mevrouw G. Verbeet, d.d. 5 augustus 2007 en 22 mei 2008, beschikbaar in het Bogaers archief dat is ondergebracht bij het IISG onder respectievelijk nr. 937 en 938. [Bijlagen 5a](#) en [5b](#). Zie desgewenst ook onder het kopje ‘bronnen’ op www.tekenvoorrechtvaardigheidinnederland.nl.

¹⁰ ABRvS 24 september 2009, 200901907/1/V1, ECLI:NL:RVS:2009:BJ8654.

¹¹ *Kamerstukken II* 2009/10, 27925, 377, par. 2;

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/19637/kst-27925-377.html>. Link geopend op 16 april 2018.

¹² Brief minister van Buitenlandse Zaken aan Rechtbank te 's-Gravenhage, nevenzittingsplaats Amsterdam, 6 februari 2008, beschikbaar in het Bogaers archief dat is ondergebracht bij het IISG. [Bijlage 6](#).

- de bronnen die in de bronnenlijst van het ambtsbericht genoemd worden;
- eerdere algemene en individuele ambtsberichten van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken over Afghanistan en over Afghanen;
- een internationaal besproken Engelstalig boek uit 1995 van professor Kakar, voormalig hoogleraar geschiedenis aan de universiteit van Kabul, waarin hij o.a. zijn vijf jaren als gevangene van de KhAD bespreekt;¹³
- en de correspondentie tussen het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag en de Nederlandse ambassade in Islamabad, Pakistan tijdens de voorbereiding en kort na het verschijnen van het KhAD/WAD-ambtsbericht, voor zover deze is vrijgegeven na een Wob-verzoek (zie [Bijlage 3a](#) en [3b](#)).

Allemaal bronnen dus die boven twijfel van de kant van Buitenlandse Zaken verheven zijn en die de samenstellers van het KhAD/WAD-ambtsbericht aantoonbaar tot hun beschikking hadden of die zij, in het geval van het boek van professor Kakar, hadden moeten kennen uit hoofde van hun veronderstelde deskundigheid met betrekking tot de KhAD en het WAD. Let wel: omdat er destijds geen ambassade van Nederland in Afghanistan was, en ook om veiligheidsredenen, is het ‘onderzoek ter plaatse’ waarop het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000 grotendeels gebaseerd is, gedaan in Pakistan, vanuit de Nederlandse ambassade in Islamabad (in dit artikel verder ook wel kort weg ‘de ambassade’).

Aan dit gedetailleerde, vernieuwende onderzoek is meer dan 800 uur besteed. In dit artikel presenteren wij een samenvatting van de resultaten daarvan.

3. Reactie van Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie op de weerlegging van het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000

Samenvatting De bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie zijn een inhoudelijke discussie over de resultaten van het onderzoek dat ook in dit artikel gepresenteerd wordt uit de weg gegaan. Impliciet erkenden zij daarmee dat er bij het samenstellen van het beschuldigende deel van het KhAD/WAD-ambtsbericht inderdaad sprake was van bevooroordeelde keuze van bronnen en selectieve presentatie van feiten. Vrij vertaald beriepen zij zich op de stellingen dat een ambtsbericht alleen die informatie hoeft te bevatten die de conclusies van het ambtsbericht ondersteunen, en dat wie de inhoud van de verklaringen van de vertrouwelijke bronnen niet kent per definitie geen goed oordeel kan geven over de betrouwbaarheid van het ambtsbericht. De basis voor de eigen argumenten van het ministerie hoeft niet getoond te worden. Het bestaan van tegenargumenten hoeft niet genoemd te worden in het ambtsbericht, en die tegenargumenten hoeven al helemaal niet openlijk weerlegd te worden. Met andere woorden: volgens de bewindslieden is het acceptabel als een ambtsbericht niet onpartijdig, niet objectief en niet inzichtelijk is.

Op basis van de hierboven in par. 2 beschreven her-analyse van de informatie die de samensteller van het KhAD/WAD-ambtsbericht aantoonbaar ter beschikking had gestaan, heeft Joost Brouwer een weerlegging van dat ambtsbericht van 50 000 woorden geschreven, met talloze verwijzingen naar de in par. 2 genoemde, en de in par. 5 Kader 2 en par. 7 Kader 4 gepresenteerde, in 1999 beschikbare openbare bronnen.¹⁴ Deze weerlegging heeft hij op 22 december 2016 bezorgd bij de Minister van Buitenlandse Zaken en de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Op de titelpagina

¹³ M.H. Kakar, *Afghanistan: The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979-1982*, Berkeley: University of California Press 1995; <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft7b69p12h/>. Link geopend op 16 april 2018.

¹⁴ Brouwer, J. 2016. Weerlegging van het ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken over de Afghaanse geheime diensten KhAD en WAD van 29 februari 2000. Bewijzen voor het verzwijgen van onwelgevallige informatie, bevooroordeelde keuze van bronnen, onjuiste weergave van feiten en mogelijke fraude, op basis van dezelfde bronnen als die de samenstellers van het ambtsbericht gebruikten. In het Engels, met een samenvatting in het Nederlands in één paragraaf en in 7 pagina's. xxii + 63 pp.

en in een samenvatting van één paragraaf werd duidelijk gemaakt dat bij de samenstelling van het ambtsbericht sprake was geweest van het veelvuldig verzwijgen van onwelgevallige informatie, bevooroordeelde keuze van bronnen, onjuiste weergave van feiten en mogelijke fraude. In een uitgebreidere samenvatting van zeven bladzijden werden 21 deelconclusies beargumenteerd en met gedetailleerde bronverwijzingen samengevat. In een brief d.d. 20 maart 2017 werd namens de beide bewindslieden gereageerd op de weerlegging.¹⁵ Een gedetailleerde analyse van die brief is beschikbaar bij Joost Brouwer. Samengevat viel o.a. het volgende op in de ministeriële reactie:

- slechts twee van de 21 deelconclusies werden expliciet aangevochten namens de bewindslieden, en zelfs die twee zonder succes;
- op de goed onderbouwde conclusies van ‘het veelvuldig verzwijgen van onwelgevallige informatie, bevooroordeelde keuze van bronnen, onjuiste weergave van feiten en mogelijke fraude’ werd niet rechtstreeks ingegaan;
- ook de conclusie dat het Ministerie van Justitie destijds betrokken was bij de formulering van het ambtsbericht werd niet tegengesproken;
- volgens de bewindslieden hoeft een ambtsbericht alleen die informatie te bevatten die de conclusies van dat ambtsbericht ondersteunt, en niet ook betrouwbare en verifieerbare informatie die die conclusies tegensprekt;
- de conclusies van de weerlegging werden afgedaan als ‘veelal beredeneerde aannames [sic] op basis van een nadere beschouwing van de gebruikte openbare bronnen’; de conclusies van de weerlegging geven geen reden te twijfelen aan de betrouwbaarheid van het ambtsbericht omdat zij ‘onvermijdelijk’ niet mede gebaseerd zijn op kennis van de vertrouwelijke bronnen die het ambtsbericht dragen.

Om kort te gaan: volgens de bewindslieden is er alleen gegronde reden om te twijfelen aan de juistheid van het KhAD/WAD-ambtsbericht als de conclusies van de anonieme bronnen weerlegd worden, of als er gereede reden is te twijfelen aan de betrouwbaarheid van die bronnen en hun verklaringen. En de verklaringen van die bronnen zijn vertrouwelijk, dus die krijgen wij niet te zien.

Verder erkennen de bewindslieden impliciet – o.a. met hun hierboven geciteerde reactie ten aanzien van ‘een nadere beschouwing van de gebruikte openbare bronnen [door Joost Brouwer]’ – dat bij het samenstellen van het beschuldigende deel van het KhAD/WAD-ambtsbericht van 2000 inderdaad sprake was van het negeren van openbare bronnen die de anonieme bronnen voor dat deel van het ambtsbericht tegenspraken. De bewindslieden erkennen dus dat er sprake was van bevooroordeelde keuze van bronnen en selectieve presentatie van feiten. Een politieagent die op eenzelfde manier alleen het bewijs à charge zou presenteren aan een rechtbank, en het hem bekende bewijs à décharge zou weglaten, zou wanneer hij daarop betrapt werd toch een andere baan kunnen gaan zoeken?

4. Hoe toon je aan dat iets (naar alle waarschijnlijkheid) NIET bestaat heeft

Gezien wat in de voorgaande paragraaf beschreven is, moet iemand die het KhAD/WAD-ambtsbericht met succes wil weerleggen, dus aantonen dat het *niet* waar is, dan wel onwaarschijnlijk, dat *alle* KhAD en WAD officieren en onderofficieren als eerste plaatsing te werk gesteld werden op een opsporingsafdeling, en dat het *niet* waar is, dan wel onwaarschijnlijk, dat zij allen regelmatig van afdeling wisselden. Dit kan op de volgende manieren:

- één of meer voorbeelden geven dat er niet op een opsporingsafdeling begonnen werd en niet gerouleerd werd;

¹⁵ Reactie aan dr.ir. Brouwer over zijn weerlegging van het KhAD-WAD ambtsbericht 2000 namens de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie d.d. 20 maart 2017. [Bijlage 2](#).

- de onbetrouwbaarheid aantonen van de anonieme bronnen voor die conclusies ten aanzien van alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren; en/of de onbetrouwbaarheid in deze van de vertrouwenspersoon c.q. tolk van de Nederlandse ambassade in Islamabad die het contact tussen de bronnen en de ambassade verzorgde;
- de onbetrouwbaarheid in deze aantonen van de betrokken medewerkers van de Nederlandse ambassade in Islamabad en/of van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag.

Hierbij moeten wij opmerken dat het, door de incomplete informatie van de kant van Buitenlandse Zaken, niet altijd duidelijk zal zijn waar in de keten een eventueel gebrek aan het ambtsbericht veroorzaakt is: door de informanten die inlichtingen gegeven zouden hebben aan de anonieme bronnen; door die anonieme bronnen; door de vertrouwenspersoon en/of tolk van de ambassade; door de betrokken ambassademedewerker(s) in Islamabad; en/of door de betrokken medewerkers op het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag.

Naast deze inhoudelijke kan er ook een meer formele beoordeling van de gang van zaken rond het ambtsbericht plaatsvinden, namelijk:

- na gaan hoe de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie zijn omgegaan met het ambtsbericht;
- toetsen of het ambtsbericht voldoet aan de criteria van de Raad van State, van de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken, en van de Algemene wet bestuursrecht, voor een deskundigenadvies van de juistheid waarvan de betrokken bewindspersoon op Justitie mag uitgaan bij het beoordelen van verblijfsaanvragen van voormalige KhAD- en WAD-(onder)officieren.

Voornoemde vijf mogelijkheden om te beoordelen of de conclusies in het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000 al dan niet betrouwbaar zijn, en of er op de juiste wijze met dit ambtsbericht is omgegaan, komen in de hier volgende par. 5-9 aan de orde. Aan het begin van elk van die paragrafen staat een samenvatting.

5. Voorbeelden dat er NIET begonnen werd op een opsporingsafdeling en NIET gerouleerd werd

Samenvatting De conclusies in het ambtsbericht dat *alle* KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren begonnen bij een opsporingsafdeling en regelmatig rouleerden en zich dus allemaal hebben schuldig gemaakt aan martelen van gevangenen, worden weerlegd:

- door betrouwbare informatie over hoe geheime diensten werken (de afdelingen die niets met ondervragen en eventueel martelen te maken hebben zijn in overgrote meerderheid);
- door de getuigenis van een hoog-opgeleide ex-gevangene van de KhAD die o.a. spreekt over ‘mijn ondervrager’ met naam en toenaam – hetgeen het rouleren van ondervragers tegenspreekt – en die ook anderszins de conclusies van het ambtsbericht tegen alle KhAD/WAD (onder)officieren weerspreekt (zie het internationaal besproken boek van historicus prof. M.H. Kakar; zijn boek uit 1995 bevat het enige bekende gepubliceerde relaas over wat het inhoudt gevangene van de KhAD te zijn);
- door de erkenning in de praktijk door Justitie van het bestaan van significante uitzonderingen op de stelling dat alle KhAD/WAD-officieren en onderofficieren gemarteld hebben;
- en door een beschikking van de IND waarin erkend wordt dat ook iemand die van begin af aan en jarenlang bij de KhAD gewerkt heeft, daar als officier ook promotie gemaakt heeft, en die dus aan geen enkele voorwaarde voldeed om erkend te worden als een significante uitzondering, niet verantwoordelijk is voor misdaden tegen de menselijkheid of oorlogsmisdaden.

Zie voor verdere directe weerlegging van de conclusies van het ambtsbericht de destijds aan de samenstellers van het ambtsbericht aantoonbaar ter beschikking staande, maar door hen genegeerde, talrijke informatie in par. 7, alinea 4 en Kader 4 hieronder.

Zoals gezegd, in tegenstelling tot wat de samenstellers van het ambtsbericht willen doen vóórkomen¹⁶ is alleen het inleidende deel van het ambtsbericht mede gebaseerd op rapportages van de Speciale Rapporteur van de Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties inzake de mensenrechtensituatie in Afghanistan, rapporten van Amnesty International en Human Rights Watch en vakliteratuur over Afghanistan ten tijde van het communistische bewind. Het beschuldigende deel tegen *alle* officieren en onderofficieren is *niet* mede op deze openbare bronnen gebaseerd. Als dat anders was geweest dan waren die openbare bronnen ook wel geciteerd in het ambtsbericht bij de algemene beschuldigingen.

Opvallend is dat de samenstellers van het ambtsbericht niet te rade zijn gegaan bij experts op het gebied van geheime diensten. Dergelijke experts hadden ongetwijfeld gezegd dat het ondervragen van gevangenen dossierkennis en specialistische vaardigheden vereist, en dat er in een geheime dienst zeer veel specialistische administratieve en technische functies zijn die niets met het ondervragen van gevangenen van doen hebben. Zo ook bij de Amerikaanse CIA en bij de Sovjet KGB.^{17,18,19} Zoals het in het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000 geformuleerd werd: ‘In feite waren de KhAD en de WAD een verlengstuk van de KGB.[22]’.²⁰ Dan ligt het toch voor de hand om bij de KGB of bij een KGB-expert te verifiëren of wat die anonieme Afgaanse bronnen in Pakistan vertelden over de KhAD en het WAD strookte met de manier waarop de KGB georganiseerd was en opereerde. Eén zo'n expert is dr. Ben de Jong, tot zijn pensionering in 2012 universitair docent en nog steeds actief als gastonderzoeker en gastdocent aan de Universiteiten van Amsterdam en Leiden. Hij is een deskundige met tientallen jaren ervaring met betrekking tot de organisatie en operationele methodes van de KGB. Dr. De Jong mailde aan Joost Brouwer met betrekking tot wat in het ambtsbericht over de hem onbekende KhAD gezegd is, nl. dat alle eerste aanstellingen bij een opsporingsafdeling waren en dat vervolgens iedereen geregeld van afdeling rouleerde. Als dat zelfde gezegd zou zijn over de hem zeer goed bekende KGB, dan zou zijn reactie zijn ‘daar klopt niets van’, aldus dr. De Jong. Om te vervolgen met: ‘The KGB was an organization which covered many different activities that had to do with either foreign intelligence or internal security in the broadest sense. KGB personnel carried out many activities that had nothing to do with the kind of work [interrogation of prisoners] mentioned above, e.g. like eavesdropping on phone conversations or guarding the borders of the USSR.’ Met andere woorden: ieder zijn taak en specialisatie, en de taken van de KGB waren véél meer dan het ondervragen van gevangenen. Waarom zou dat bij de KhAD en het WAD, volgens het ambtsbericht verlengstukken van de KGB, anders geweest zijn en zouden daar wél alle officieren en onderofficieren op een ondervragingsafdeling gewerkt hebben?

Opvallend is ook dat de samenstellers van het ambtsbericht, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de onderzoekers van mensenrechtenschendingen in voormalig Joegoslavië en Rwanda, kennelijk helemaal niet te rade zijn gegaan bij nog levende slachtoffers en/of hun publicaties. Zo wordt er in

¹⁶ Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992). AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 29 februari 2000, paragraaf 1 alinea 3.

[http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan - veiligheidsdiensten - 29 Feb 2000 \[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan%20-%20veiligheidsdiensten%20-%2029%20Feb%202000%20[ve02001091].pdf). Link geopend op 16 april 2018. [Bijlage 1](#).

¹⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Organizational_structure_of_the_Central_Intelligence_Agency#Directorate_of_Support. Link geopend op 16 april 2018.

¹⁸ Mitrokhin, V. 2002, updated 2009. KGB in Afghanistan. Woodrow Wilson International Center for Scholars. Working paper no. 40. Washington DC. p.135 eerste alinea. Vasily Mitrokhin was a former KGB archivist who defected to Britain in 1992. <https://www.wilsoncenter.org/publication/the-kgb-afghanistan>. Link geopend op 16 april 2018.

¹⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/KGB>. Link geopend op 16 april 2018.

²⁰ Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992). AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 29 februari 2000, paragraaf 2.3 laatste alinea.

[http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan - veiligheidsdiensten - 29 Feb 2000 \[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan%20-%20veiligheidsdiensten%20-%2029%20Feb%202000%20[ve02001091].pdf). Link geopend 16 januari 2018. [Bijlage 1](#).

de literatuurlijst van het KhAD/WAD-ambtsbericht niet gerept over het boek uit 1995 van prof. Kakar, voormalig hoogleraar geschiedenis aan de universiteit van Kabul, over de Sovjet-invasie en de Afghaanse reactie daarop, waarin hij o.a. zijn vijf jaren als gevangene van de KhAD bespreekt.²¹

Als voormalig gevangene had prof. Kakar geen reden om zijn ondervragers in bescherming te nemen, integendeel. Opvallend is dan ook dat prof. Kakar in dit boek nergens noemt dat ondervragers bij de KhAD rouleerden. Daarentegen heeft hij het in zijn boek geregeld over 'my interrogator' [onze nadruk], die hij op een geven moment zelfs bij naam noemt, Asad Rahmani. Nergens zegt hij 'my interrogator at the time' of iets soortgelijks. Dit weerspreekt duidelijk het idee van roulerende ondervragers. Het niet rouleren van ondervragers is ook logisch, gezien de dossierkennis die vereist is om iemand effectief te ondervragen. Ook de andere conclusies van het KhAD/WAD ambtsbericht worden tegengesproken door passages in het boek van prof. Kakar, het enige bekende relaas van een ex-gevangene van de KhAD. Zie Kader 2. Gezien de besprekingen van dit boek kort na uitkomst in 1995 in o.a. Foreign Affairs (van de Amerikaanse Council on Foreign Relations), The Middle East Quarterly en het International Journal of Middle East Studies,^{22, 23, 24} mag het ontbreken van dit boek in de literatuurlijst van het KhAD/WAD-ambtsbericht opvallend genoemd worden. Als daarbij de in Kader 2 geciteerde passages uit het boek van Kakar betrokken worden moet het niet-noemen van Kakars boek in het KhAD/WAD-ambtsbericht tevens 'ondeskundig' en 'verwijtbaar nalatig' genoemd worden.

Kader 2. Passages uit een bekend boek uit 1995 geschreven door een voormalige gevangene van de KhAD, de Afghaanse hoogleraar geschiedenis prof. M.H. Kakar.²⁵

1. p. 153-154 laatste en eerste alinea, of on-line hfdst. 9 alinea 2, over de grote reikwijdte van de activiteiten van de KhAD, en dat maar een van de twaalf directoraten als taak had de 'rebellens' tegemoet te treden, wat 'alle officieren en onderofficieren laten beginnen bij de opsporingsafdeling' logistiek uiterst onwaarschijnlijk maakt (contra conclusies 4, 5, 6, 7 van het ambtsbericht 2000 in Kader 1 hierboven):

'The name KhAD was a misnomer, just as the names of its predecessors, AGSA and KAM, had been. *The scope of KhAD's activities was wider than its name suggests. Besides intelligence gathering, it took part in military operations "with its own military-style division complete with tanks, armored personnel carriers and helicopters."*^[31] One of its twelve main directorates, KhAD Number Five, was commissioned to encounter the "rebels." KhAD was part of the triple armed forces, the others being the regular army (with militia) and the Sarindoy (police force). It was also charged with creating instability in Pakistan and combating foreign intelligence services. But its program of intelligence gathering in an effort to eliminate active as well as potential opponents and "counterrevolutionaries" was its main area of activity.

³ Mackenzie, *Brutal Force*, 15.'

2. p. 154 alinea 3, of on-line hfdst. 9 alinea 4, dat ideologie alleen belangrijk was voor de partijgetrouwen die leiding gaven aan de KhAD (contra conclusies 1 (2) 5 (6) 7 van het ambtsbericht 2000 in Kader 1 hierboven):

'*Despite KhAD's unpopularity, it readily found recruits. Material incentive, exemption from military service, and employment attracted sufficient numbers. Ideology was important only for the dedicated members of the party who served as its leading officials. Among its junior*

²¹ Kakar, M. Hassan 1995. *Afghanistan: The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979-1982*. Berkeley: University of California Press. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft7b69p12h/>. Link geopend op 16 april 2018.

²² <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/1995-11-01/afghanistan-soviet-invasion-and-afghan-response-1979-1982>. Link geopend op 16 april 2018.

²³ <http://www.meforum.org/839/afghanistan-the-soviet-invasion-and-the-afghan>. Link geopend op 16 april 2018.

²⁴ <https://www.jstor.org/stable/i208730>, bijna onderaan de webpagina. Link geopend op 16 april 2018.

²⁵ M.H. Kakar, *Afghanistan: The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979-1982*. Berkeley CA, University of California Press, 1995. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft7b69p12h/>. Link geopend op 16 april 2018.

officials were uprooted educated persons who had been driven from the rural areas. Deprived of their own sources of income, they entered KhAD, because as strangers in Kabul they found it difficult to cope with life in the inflationary situation. As an extreme example, forty-two persons from my own home village of Deva in Laghman found employment with KhAD. Officials from Kabul and the province of Parwan outnumbered others in KhAD. All KhAD's officials were Parchamis.'

3. p. 154 alinea 4, of on-line hfdst. 9 alinea 5, over KhAD salarissen die maar 15-75% meer waren dan legersalarissen, en over KhAD officieren die alleen maar administratief werk deden (contra conclusies 3 (4) (5) 6 7 van het ambtsbericht 2000 in Kader 1 hierboven):

'Material incentives for KhAD's personnel were many. Professional officers, as distinct from those who did paperwork, received salaries double those that the regime paid to its other employees. As plainclothes secret police, KhAD's officials were given the status of military officers; this status entitled them to military pay, which the government had increased 100% in 1978. In addition, just because they were serving the KhAD, its officials were paid an extra 15 to 75 percent of their pay, depending on the nature of their jobs. The lowest rate was paid to those who worked in the offices. Other concessions included residential apartments, excellent free medical treatment, and short trips for training and other purposes to the Soviet Union.'

4. p. 157 laatste zin, of on-line hfdst. 9 alinea 12 laatste zin, over *mijn* ondervrager, niet 'een van mijn ondervragers', wat duidt op het *niet* rouleren van ondervragers (contra conclusies 4 (5) 6, 7 van het ambtsbericht 2000 in Kader 1 hierboven):

'Also among the imprisoned were those who did not want to cooperate with the regime, who were against the invasion and the war, or who were persons of reputation but not on the side of the regime. It was not difficult for KhAD to identify such people. The so-called Cartotic Division was made responsible for collecting the kind of information on suspected persons that would lead to their arrest. My interrogator told me that I had been under surveillance by that division for about two years before my arrest.'

5. p. 161 8e en 13e regel van boven, of on-line hfdst. 9 par. 'KhAD in action' alinea 9 8e-12e regel van boven, over *de* ondervrager en *zijn* belang, wat duidt op het *niet* roteren van ondervragers, en over bekentenissen die tot o.a. promotie van de ondervrager konden leiden, niet dat die essentieel waren voor promotie (contra conclusies 4, 5, 6, 7 van het ambtsbericht 2000 in Kader 1 hierboven):

'It was not in the interest of the interrogator to establish the true state of affairs. The establishment of the truth, which was likely to lead to the acquittal of the detainee, would deprive the interrogator of the rewards (promotion, cash, trips to the Soviet Union) that he was granted when he made the detainee confess to the crime of which he or she was accused. It was in his interest to make the detainee guilty.'

6. p. 161, 8e regel van onderen, of on-line hfdst. 9, par. 'KhAD in action' alinea 10 6e-4e regel van onderen, over 'mijn ondervrager Asad Rahmani die vol hield, wat duidt op het *niet*-rouleren van ondervragers (contra conclusies 4 (5) 6, 7 van het ambtsbericht 2000 in Kader 1 hierboven)

*'Although it was impossible for my interrogator, Asad Rahmani, to substantiate any of the charges, he **persisted**, hoping that he might detect some contradictions in my responses that would incriminate me'*

In feite hebben bewindslieden van Justitie, door het erkennen van het bestaan van 'significante uitzonderingen',²⁶ zelf al erkend dat de beschuldigingen tegen *alle* voormalige KhAD en WAD

²⁶ Brief van de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel aan de Tweede Kamer d.d. 1 juni 2012, onder het kopje (Bijzonder) 1F-beleid op grond van het ambtsbericht 2000. Kamerstuk 19 637, nr. 1547. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-19637-1547.html>. Link geopend op 16 april 2018.

(onder)officiëren onjuist zijn. Alleen gaven en geven zij er de voorkeur aan die onjuistheid van de alomvattendheid van die beschuldigingen niet met zoveel woorden te benoemen.

Bovendien is er het geval van de heer S., v-nr. 200.605.7009, een voormalig cliënt van advocaat P. Bogaers en naar eigen zeggen destijds een fervent aanhanger van de communistische regeringspartij DVPA. S. was gedurende 1970-1987 onafgebroken in dienst bij de KhAD en voorlopers daarvan. Hij heeft alleen bij de Directie Financiën gewerkt (aanvangsrank derde luitenant) en daar ook na de inval van de Sovjet Unie en formering van de KhAD promotie gemaakt: in 1980/81 tot majoor en in 1984 tot luitenant-kolonel. Daarmee voldeed hij aan geen enkele van de drie cumulatieve voorwaarden om erkend te worden als een KhAD/WAD (onder)officier die een significante uitzondering vormde door niet verantwoordelijk te zijn voor misdaden tegen de menselijkheid.²⁷ Hij was geen zij-instromer, had niet slechts korte tijd bij de KhAD gewerkt en daarom waarschijnlijk niet gerouleerd, en hij had wel promotie gemaakt tijdens zijn aanstelling bij de KhAD. Desalniettemin is op 10 juli 2006 geconcludeerd dat er onvoldoende gronden waren om de heer S. serieus te verdenken van verantwoordelijkheid voor oorlogsmisdaden of misdaden tegen de menselijkheid en is hem op 8 augustus 2006 de Nederlandse nationaliteit toegekend.²⁸ Van belang daarbij was dat de heer S. ten slotte gehoord is door een IND-medewerker die een voormalig officier van de Nederlandse Krijgsmacht was, opgeleid aan de KMA in Breda, en tevens jurist, speciaal uitgekozen voor dit gehoor door de IND. Deze kapitein b.d. wist en begreep dat zowel bij veiligheidsdiensten als bij strijdkrachten mensen zijn, en nodig zijn, die niets van doen hebben met de primaire taak van informatie inwinnen c.q. zo nodig deelnemen aan gewapende strijd. Na het twee keer horen van de heer S., op 7 oktober 2005 en 24 januari 2006, concludeerde hij dan ook dat artikel 1F niet van toepassing was op de heer S. Desalniettemin bleef het Bureau Land en Taal van de IND 'na bestudering van het dossier' van mening dat de heer S. geen uitzondering vormde.²⁹ Gelukkig hebben minder vooringenomen krachten geprevaleerd. Ook dit voorbeeld toont aan dat zelfs door de IND erkend is dat de conclusies van het KhAD/WAD-ambtsbericht, ten aanzien van *alle* ex-KhAD/WAD-(onder)officiëren, in feite onjuist zijn.

Zie voor verdere directe weerlegging van de conclusies van het ambtsbericht de destijds aan de samenstellers van het ambtsbericht aantoonbaar ter beschikking staande, maar door hen genegeerde, talrijke informatie in par. 7 alinea 4 en Kader 4 hieronder.

6. Achtergrond en gedrag van de anonieme bronnen en/of hun informanten en/of de vertrouwenspersoon c.q. tolk van de Nederlandse ambassade

Samenvatting

De onbetrouwbaarheid van de anonieme bronnen en/of hun informanten en/of de vertrouwenspersoon c.q. tolk van de Nederlandse ambassade in Islamabad, en de onbetrouwbaarheid van hun verklaringen waarop de conclusies van het KhAD/WAD-ambtsbericht

²⁷ Brief van de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel aan de Tweede Kamer d.d. 1 juni 2012, onder het kopje (*Bijzonder*) 1F-beleid op grond van het ambtsbericht 2000. Kamerstuk 19 637, nr. 1547.

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-19637-1547.html>. Link geopend op 16 april 2018.

²⁸ De dossiers van de heer S. zijn opgenomen in het Bogaersarchief van het IISG onder nummer 523 en nummer 939. Tijdens zijn asielaanvraag (eerste dossier) werd door de IND niet geloofd dat S. officier was bij de KhAD. Dit eindigde door tegenbewijs en het toekennen van een A-status op 10 september 1999. Daarna, na aanvraag van het Nederlanderschap, werd hem op 19 juli 2004 bij een voornemen van die datum (tweede dossier) artikel 1 F tegengeworpen. Geen Nederlanderschap en intrekking van de vluchtelingenstatus. Volgens de uiteindelijke op 11 augustus 2006 aan advocaat Bogaers toegezonden minuut horende bij de positieve beschikking van 10 juli 2006 ("geen artikel 1 F") had de heer S. een militaire loopbaan gevolgd binnen de KhAD en later de Nationale Garde -inclusief promoties tot uiteindelijk luitenant-kolonel- waarop geen artikel 1F-bedenkingen van toepassing waren. Er was geen sprake van een roulatiesysteem. "Hij was nooit betrokken bij "foute" directies".

²⁹ Ministerie van Justitie, interne telefoonnotitie van 19 mei 2006.

rusten, blijkt uit:

- het zeker zes maanden niets zeggen over misdaden van *alle* KhAD/WAD onderofficieren, door die anonieme bronnen, en dan plotseling allemaal binnen een paar dagen met dezelfde beschuldigingen komen, inclusief dezelfde verdraaiing van een uitspraak van een Amerikaanse diplomaat;
- het feit dat hun verklaringen *volledig* met elkaar overeen kwamen, niet slechts in belangrijke mate, hetgeen ook duidt op onderlinge afstemming vooraf;
- dat zij kennelijk niet deskundig zijn op het gebied van de vele andere taken van geheime diensten dan gevangenen ondervragen, taken die zelfs door de samenstellers van het ambtsbericht impliciet erkend worden;
- dat zij kennelijk niet op de hoogte zijn van destijds al openbaar beschikbare informatie over het functioneren van de KhAD-WAD;
- het door Buitenlandse Zaken niet-weersproken feit dat de anonieme bronnen elkaar vermoedelijk kenden;
- de ook niet-weersproken constatering dat de anonieme bronnen (en/of de vertrouwenspersoon of tolk) vermoedelijk onder de invloed stonden van de Taliban, en wellicht ook van de eveneens sterk anti-communistische Pakistaanse inlichtingendienst ISI;
- het niet-controleren bij voormalige medewerkers van de KhAD en WAD van de uitspraken van de anonieme bronnen/informanten/trouwenspersoon /tolk, op aanraden van een onbekende die wellicht eveneens door de ISI beïnvloed was (dezelfde vertrouwenspersoon die met de verklaringen van de anonieme bronnen gekomen was?);
- het complete gebrek aan informatie over de vertrouwenspersoon en/of tolk van de anonieme verklaringen, en over de al dan niet bestaande controle op die vertaler.

Vertrouwelijkheid van bronnen gaat niet per definitie samen met *betrouwbaarheid* van die bronnen en hun verklaringen. (On)betrouwbaarheid van anonieme bronnen en hun informanten kan blijken uit hun achtergrond (al dan niet partijdig) en uit wat ze beweren (al dan niet juist; en al dan niet op basis van verklaringen van informanten). Bij dat laatste moet worden opgemerkt dat als er, zoals in het geval van dit ambtsbericht, geen onderscheid gemaakt wordt tussen welke bron wat gezegd heeft, en als er in de verklaringen van de bronnen één belangrijke onwaarheid wordt gevonden, dan is elke conclusie van die bronnen verdacht totdat er extern steunbewijs voor die conclusie gepresenteerd wordt.

Ook de vertrouwenspersoon die het contact met de bronnen verzorgd heeft kan een oorzaak zijn van onbetrouwbaarheid met betrekking tot de verklaringen van die bronnen. Net als de tolk, indien de vertrouwenspersoon niet ook als tolk fungeerde.

De informatie die wij hebben kunnen inzien geeft aan dat het KhAD/WAD-ambtsbericht als volgt is ontstaan. Al in februari 1999 had een medewerker van de Nederlandse ambassade in Islamabad een aantal anoniem gehouden Afghaanse bronnen in Pakistan.³⁰ Pas zes maanden later, eind augustus 1999, kwamen die bronnen opvallend genoeg binnen een paar dagen³¹ *allemaal* met, volgens de ambasademedewerker,³² *volledig* dezelfde beschuldigende verklaringen tegen *alle* KhAD/WAD-officieren en onderofficieren. Die (onder)officieren werden allemaal beschuldigd persoonlijk

³⁰ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 1 september 1999, p.1, laatste alinea. [Bijlage 3b](#).

³¹ 24-26 augustus 1999: Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 1 september 1999, p.1 alinea 2. [Bijlage 3b](#).

³² Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 14 april 2000, p.2 alinea 2 (eerste korte alinea). [Bijlage 3b](#).

betrokken geweest te zijn bij mensenrechtenschendingen tijdens het ondervragen van gevangenen.³³ Bij de beschuldigingen werd genegeerd dat het ondervragen van gevangenen dossierkennis en specialistische vaardigheden vereist, wat tegen roulatie van ingewerkte ondervragers pleit. Ook werd bij de beschuldigingen genegeerd dat er in een geheime dienst zeer veel specialistische administratieve en technische functies zijn die niets met het ondervragen van gevangenen van doen hebben. Zie alinea 2 van par. 5 hierboven. Zelfs in het ambtsbericht wordt gerept van dergelijke specialistische kennis: ‘Kennelijk achten de Taliban de specifieke kennis van deze voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD belangrijker dan hun politieke verleden.[46]’.³⁴ Daarbij zal het niet om ondervragingskennis gegaan zijn – die had de Taliban ongetwijfeld zelf al – maar om bijvoorbeeld het administreren van een landelijke geheime dienst, het verzamelen van inlichtingen met moderne technische hulpmiddelen, het installeren en onderhouden van die technische hulpmiddelen, enz.. Maar de anonieme bronnen wisten hier kennelijk allemaal niets van, of deden alsof.

Verder valt op dat de anonieme bronnen de openbaar beschikbare informatie over de KhAD en WAD die hun conclusies tegenspreekt kennelijk niet weerlegd en zelfs niet genoemd hebben. Zie voor die in 1999 al openbaar beschikbare informatie par. 5, alinea 3-4 en Kader 2 hierboven, en par. 7 en Kader 4 hieronder. Aangezien de anonieme bronnen volgens de uitleg van de ambassademedewerker in Islamabad geen eigen directe ervaring met de KhAD en/of WAD hadden,³⁵ moeten die bronnen gezien worden niet als getuigen maar als externe ‘deskundigen’. Maar deskundigen die niet op de hoogte zijn van de gangbare literatuur voldoen niet aan de eis voor een gerechtelijk deskundige zoals genoemd in artikel 3.2 van de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken. De enige aanwijzing dat de anonieme bronnen misschien wel een beetje op de hoogte waren van de relevante literatuur is hun eensgezinde verdraaiing van een uitspraak van Coldren (1986), geciteerd in Bradsher (1999). Zie Kader 3 hieronder. De alternatieve verklaring, dat de anonieme bronnen wel deskundig waren maar genoemde openbaar beschikbare informatie bewust niet genoemd hebben, ondermijnt hun eigen betrouwbaarheid, en die van het KhAD/WAD-ambtsbericht, alleen maar meer.

Ook genoemde *volledige* overeenstemming van acht,³⁶ twaalf,³⁷ of wellicht zelfs 29,³⁸ verklaringen, inclusief precies dezelfde al dan niet opzettelijke verdraaiing van een uitspraak van een Amerikaanse diplomaat – zie Kader 3 –, wijst volgens rechtspsychologische wetenschappelijke publicaties niet op getuigen naar waarheid en naar eer en geweten, maar op onderlinge afstemming

³³ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 1 september 1999, p.3 alinea 3-4. [Bijlage 3b](#).

³⁴ Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992). AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 29 februari 2000, paragraaf 2.8 alinea 1. [http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan - veiligheidsdiensten - 29 Feb 2000 \[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan - veiligheidsdiensten - 29 Feb 2000 [ve02001091].pdf). Link geopend op 16 april 2018. [Bijlage 1](#).

³⁵ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 14 april 2000, p. 2 alinea 1 laatste zinnen. [Bijlage 3b](#).

³⁶ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 1 september 1999, p.1: waar informatie over de inlichtingenbronnen is aangekondigd staan acht gedachtestreepjes waarachter de tekst is weggeklakt. [Bijlage 3b](#).

³⁷ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 7 februari 2000, p.1-2: waar informatie over de inlichtingenbronnen is aangekondigd staan twaalf gedachtestreepjes waarachter de tekst is weggeklakt. [Bijlage 3b](#).

³⁸ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 2 maart 2000, p.1-5: waar informatie over de inlichtingenbronnen is aangekondigd is alle tekst weggeklakt maar staan 29 met de hand geschreven omcirkelde cijfers '1', waarvoor de uitleg is dat hier tekst is weggeklakt omdat die directe of indirecte informatie bevat over de identiteit van personen die hebben meegewerkt aan het onderzoek, in dit geval de identiteit van de geraadpleegde bronnen. [Bijlage 3b](#).

vooraf tussen de anonieme bronnen over wat zij gingen zeggen tegen de medewerker van de Nederlandse ambassade.^{39, 40, 41}

Kader 3. Al dan niet opzettelijke verdraaiing van een uitspraak van een eerste secretaris van de Amerikaanse ambassade in Kabul; volgens een memo van de Nederlandse ambassade in Islamabad zijn alle anonieme bronnen van het KhAD/WAD-ambtsbericht met deze zelfde verdraaiing gekomen.⁴²

Eerste secretaris Lee Coldren schreef in 1986: *‘The military has deteriorated under the Soviets, but the KGB-trained secret police, the KHAD (Persian acronym for State Information Service), has flourished to the point where it probably rivals the military services in size. Recruitment is not an apparent problem. Exemption from conscription is a major incentive as are a pay scale ten times greater than ministry clerical workers, weapons, and access to cars, liquor, prostitutes, and extortion money. There is little evidence of ideological commitment among KHAD agents, but the secret police are not as prone as the military to defection or cooperation with the resistance. While KHAD installations are attacked and suspected KHAD officers and informers often assassinated, being in KHAD is probably safer than being in the military.’*⁴³

De Amerikaanse onderzoeksjournalist Henry Bradsher nam dat in 1999 in zijn boek over de Sovjet interventie in Afghanistan met bronvermelding op als *‘Within a few years KhAD grew to between 15 000 and 20 000 personnel, and by 1989 it numbered an estimated 25 000. Men joined for exemption from military conscription, ten times as much pay as government clerical workers and access to liquor, prostitutes, and extortion money. There was, however, little evidence of ideological commitment.’*⁴⁴ Het tweede deel van deze passage komt volgens eindnoot 111 oorspronkelijk uit Coldren (1986).⁴⁴

De anonieme bronnen voor het KhAD/WAD-ambtsbericht zeiden volgens de vertrouwenspersoon of tolk en volgens de medewerker van de Nederlandse ambassade in Islamabad allemaal *‘De rang van officier binnen de KhAD of de WAD bracht aanzienlijke materiële voordelen met zich mee. Zo had een officier recht op een salaris dat ongeveer tienmaal zo hoog was als dat van een gewone ambtenaar. Bovendien kon dit salaris straffeloos worden aangevuld met geld dat was verkregen door afpersing en steekpenningen. Voorts was een officier van de KhAD of de WAD vrijgesteld van dienst in het Afghaanse regeringsleger en had hij indien gewenst vrij toegang tot alcohol en prostituées.’*⁴⁵

Let op de verandering van *‘a pay scale ten times greater than ministry clerical workers’* (een salarisschaal tien keer die van klerken op het ministerie) in *‘Zo had een officier recht op een salaris dat ongeveer tienmaal zo hoog was als dat van een gewone ambtenaar.’* Klerken zitten in een lage salarisschaal. Onder gewone ambtenaren – gesteld tegenover officieren – vallen ook hoger

³⁹ Wagenaar, W. A., & Dalderop, A. (1994). Remembering the zoo: A comparison of true and false stories told by pairs of witnesses. Unpublished manuscript. Department of Experimental Psychology, Leiden University, The Netherlands. Samengevat in Vredeveldt & Wagenaar 2013, *Applied Cognitive Psychology*, 27, 406–411. doi: 10.1002/acp.2921.

⁴⁰ Granhag, P. A., & Strömwall, L. A. (1999). Repeated interrogations – Stretching the deception detection paradigm. *Expert Evidence*, 7(3), 163-174. doi: 10.1023/a:1008993326434. Samengevat in Vredeveldt & Wagenaar 2013, *Applied Cognitive Psychology*, 27, 406–411. doi: 10.1002/acp.2921.

⁴¹ Granhag, P. A., Strömwall, L. A., & Jonsson, A.-C. (2003). Partners in crime: How liars in collusion betray themselves. *Journal of Applied Social Psychology*, 33(4), 848-868. doi: 10.1111/j.1559-1816.2003.tb01928.x. Samengevat in Vredeveldt & Wagenaar 2013, *Applied Cognitive Psychology*, 27, 406–411. doi: 10.1002/acp.2921.

⁴² Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 14 april 2000, p.2 alinea 2 (korte alinea). [Bijlage 3b](#).

⁴³ L.O. Coldren, 'Afghanistan in 1985. The sixth year of the Russo-Afghan War' Asian Survey 1986 XXVI, pp. 235-245, p. 238 onderaan. <http://afghandata.org:8080/xmlui/handle/azu/3206>. Link geopend op 16 april 2018.

⁴⁴ H.S. Bradsher, *Afghan Communism and Soviet Intervention*, Oxford University Press, 1999, p.137-138.

⁴⁵ Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992). AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 29 februari 2000, paragraaf 2.4 laatste alinea.

[http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000\[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan-veiligheidsdiensten-29-Feb-2000[ve02001091].pdf). Link geopend op 16 april 2018. [Bijlage 1](#).

geplaatsten, waarmee door de anonieme bronnen ten onrechte de indruk wordt gewekt dat alle KhAD/WAD officieren tien keer zo veel verdienen als hun burger evenknieën, ‘gewetenloze schurken dat ze waren’. Let ook op het door de anonieme bronnen toegevoegd worden van ‘steekpenningen’.

Maar erger nog is het weglaten door de anonieme bronnen, of door de vertrouwenspersoon of tolk of door de ambassademedewerker, van de zin *‘There is little evidence of ideological commitment among KHAD agents.’* In het ambtsbericht (p. 2.4, alinea 2) staat daarentegen *‘Slechts zeer loyaal gebleken leden van de DVPA [de communistische staatspartij] en personen uit regeringsgezinde families kwamen in aanmerking om als officier toegelaten te worden tot de KhAD of de WAD.’* Op deze manier wordt in het ambtsbericht ten onrechte een sfeer gekweekt van ‘al die KhAD en WAD officieren waren loyale en fanate communisten, zij ondersteunden dus allemaal het beleid van martelen van tegenstanders van het communistische regime.’ Ex-KhAD/WAD-officieren worden door deze stemmingmakerij in het ambtsbericht op voorhand al verdacht, zonder enig bewijs tegen hen persoonlijk. Zelfs sommige asieladvocaten willen daarom zo weinig mogelijk met hen te maken hebben en laten hen vallen als een baksteen.

Dat de anonieme Afghaanse bronnen, op wier verklaringen de conclusies van het KhAD/WAD-ambtsbericht gebaseerd zijn, elkaar waarschijnlijk kenden, en allemaal onder de invloed stonden van de communisten-hatende Taliban,⁴⁶ en dus niet onpartijdig waren en dus ook niet betrouwbaar, wordt door het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag niet tegengesproken.⁴⁷ Gezien de macht van de Pakistaanse inlichtingendienst ISI, die ook pro-islam en anti-communistisch was en die de Taliban van wapens, training en coördinatie had voorzien,⁴⁸ is het ook heel goed mogelijk dat de verklaringen van de Afghaanse bronnen, met alle bovengenoemde overeenkomsten, vooraf geregisseerd waren door de ISI. De ambassademedewerker werd afgeraden de beschuldigingen te verifiëren bij voormalige KhAD/WAD medewerkers die elders in Pakistan verbleven.⁴⁹ Wordt dit afgeraden door zijn vertrouwenspersoon die de tussenpersoon was geweest met de anonieme bronnen? Of door de ISI? Hoe dan ook, door dit advies op te volgen heeft de medewerker van de ambassade art. 4.12 van de Gedragscode gerechtelijke deskundigen genegeerd, waarin staat dat de deskundige, in dit geval de ambassademedewerker, zijn werkzaamheden open en zichtbaar voor alle partijen dient te verrichten en alle partijen de gelegenheid te geven op- en aanmerkingen op het concept verslag te maken.

Bovendien is onduidelijk wie de vertrouwenspersoon en/of tolk was of waren waarvan de ambassademedewerker in Islamabad gebruik heeft gemaakt en of het werk van die vertrouwenspersoon en/of tolk is gecontroleerd door een onafhankelijke vertrouwenspersoon en/of tolk. Eén onbekwame of kwaadwillende, niet gecontroleerde vertrouwenspersoon of tolk, al dan niet aangestuurd door de ISI, en ook dan zit de ambassade opgescheept met verklaringen die precies met elkaar overeenkomen en dus niet betrouwbaar zijn (zie de alinea boven Kader 3 hierboven). Zie

⁴⁶ Zie de memoranda van de ambassade in Islamabad aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag d.d. 1 september 1999 (p.1 laatste alinea) en 7 februari (p. 2 alinea 1), 2 maart (p. 1 alinea 4, p. 5, p. 6) en 14 april 2000 (p. 1-2). [Bijlage 3b](#). Deze memoranda zijn uitgebreid besproken in de op 22 december 2016 aan de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie voorgelegde weerlegging van het ambtsbericht: J. Brouwer, *Weerlegging van het ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken over de Afghaanse geheime diensten KhAD en WAD van 29 februari 2000. Bewijzen voor het verzwijgen van onwettelijke informatie, bevooroordeelde keuze van bronnen, onjuiste weergave van feiten en mogelijke fraude, op basis van dezelfde bronnen als die de samenstellers van het ambtsbericht gebruikten*. December 2016.

⁴⁷ Reactie aan dr.ir. Brouwer over zijn weerlegging van het KhAD-WAD ambtsbericht 2000 door de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie d.d. 20 maart 2017. [Bijlage 2](#).

⁴⁸ Brigadier Mohammad Yousaf, major Mark Adkin, *The Bear Trap. Afghanistan's untold story*, London, Leo Cooper, 1992, voorwoord. Brigade-generaal Yousaf was verantwoordelijk voor het Afghanistan Bureau van de Pakistaanse Inlichtingendienst ISI, de Inter-Services Intelligence, van 1983 tot 1987.

⁴⁹ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 14 april 2000, p. 2 laatste alinea. [Bijlage 3b](#).

ook de problemen met een Afghaanse tolk die een Canadese geniekapitein had in Kandahar.⁵⁰ En zie het rapport van de Nationale ombudsman uit 1995 over de problemen met tolken in Nederland.⁵¹ Waarom zouden dergelijke problemen met tolken in Pakistan niet voorkomen? De ambassade in Islamabad heeft geen enkel blijk gegeven de suggesties van de Nationale ombudsman, voor zover in deze relevant, toegepast te hebben ten aanzien van de tolk of tolken die betrokken was of waren bij het samenstellen van het KhAD/WAD-ambtsbericht.

7. Het gedrag van de betrokken ambassademedewerker(s) in Islamabad – en mogelijk ook de bronnen en/of de vertrouwenspersoon c.q. tolk van de Nederlandse ambassade

Samenvatting

De onbetrouwbaarheid in deze van de betrokken medewerker(s) op de Nederlandse ambassade in Islamabad en/of van de vertrouwenspersoon en/of tolk van de ambassade, en de onbetrouwbaarheid van hun verklaringen, blijkt uit:

- het veranderen van de omschrijving van de anonieme bronnen voor het ambtsbericht: in het memorandum van 1 september 1999 werd gezegd dat die bronnen zélf slachtoffer waren geweest van de KhAD/WAD, in het memorandum van 14 april 2000 zouden ze alleen maar mensen kénnen die slachtoffer waren geweest van de KhAD/WAD of daar gewerkt hadden: hun als eerste hands voorgedane informatie bleek pas na publicatie van het ambtsbericht toch niet eerstehands te zijn;
- het na publicatie van het ambtsbericht afzakken van de mate waarin bij het samenstellen van het ambtsbericht gebruik gemaakt zou zijn van een lijstje openbare bronnen;
- het kennelijk niet reageren op een verzoek uit Den Haag om nadere informatie over het meedoen van mensen op technische en administratieve afdelingen aan mensenrechtenschendingen, en over eventuele veranderingen in het mensenrechtenbeleid na afkondiging van de politiek van nationale verzoening;
- het reageren op een verzoek uit Den Haag van ná (!) publicatie van het ambtsbericht, om bevestiging van de deskundigheid en betrouwbaarheid van de anonieme bronnen, met een volledig oncontroleerbare verklaring die neer kwam op ‘ik vertrouw mijn bronnen, vertrouwt u maar op mij’;
- het valselijk verklaren dat de bevindingen en conclusies [tegen *alle* KhAD/WAD officieren en onderofficieren] de facto niet verschilden van wat gevonden was door een aantal internationale organisaties en experts; ‘kijk hun publicaties er maar op na’ had de ambassademedewerker eerder geschreven; maar wie dat doet vindt géén steun voor de conclusies tegen alle KhAD/WAD-onderofficieren en wel een tiental passages – door de samenstellers van het ambtsbericht genegeerd – die de conclusies van het ambtsbericht tegenspreken. Ook eerdere ambtsberichten en het boek van voormalig KhAD-gevangene prof. Kakar uit 1995 (Kader 2) spreken de conclusies tegen.

⁵⁰ T.R. Fowler, *Combat Mission Kandahar: The Canadian Experience in Afghanistan*, Dundurn Press, Toronto, Canada, 2016.

https://books.google.nl/books?id=KDnNCgAAQBAJ&pg=PT58&lpg=PT58&dq=problems+interpreters+Canadian+Kandahar&source=bl&ots=S1_yxv0YTU&sig=qcqW4AtrIgu_Y-CnLDKRnK3-mM&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwi0hKLS1_fTAhXrB8AKHbUrDPsQ6AEIUzAE#v=onepage&q=problems%20interpreters%20Canadian%20Kandahar&f=false. Link geopend op 16 april 2018.

⁵¹ Nationale ombudsman, rapport over het functioneren van tolken tijdens het nader gehoor in de asielprocedure, Rapport 1995/54, Den Haag, 13 februari 1995. Gebaseerd op 27 dossiers van Pieter Bogaers. Met in totaal 16 aanbevelingen aan de staatssecretaris t.a.v. de selectie, instructie en controle van tolken. Zie

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-24635-2.html>, onder paragraaf 10A.2.3). Link geopend op 16 april 2018.

In het ambtsbericht van 1 september 1999 stond onder aan p. 2 ‘Ook onze zegslieden zijn regelmatig door medewerkers van de KHAD/WAD gearresteerd, gedetineerd en mishandeld. Veelal enkel op basis van ongefundeerde beschuldigingen van onbekende zijde.’⁵² Maar op 14 april 2000, ná publicatie van het ambtsbericht, werd niets gezegd over persoonlijke ervaringen van de zegslieden met de KhAD/WAD. Toen werd wat betreft ervaring met de KhAD/WAD over de anonieme bronnen alleen maar gezegd dat zij over informanten binnen de DVPA ‘en/of KhAD/WAD’ beschikten en slachtoffers van de KhAD/WAD gesproken hadden.⁵³ Eerst ging het dus om bronnen die *persoonlijk* gevangene van de KhAD/WAD geweest waren. Zeven maanden later, na publicatie van het ambtsbericht, ging het om bronnen die alleen maar - en nog niet eens allemaal - *informanten hadden* binnen de KhAD en/of slachtoffers van de KhAD/WAD gesproken hadden. Hoe moet die verandering van de omschrijving van de bronnen verklaard worden, wie heeft destijds wie wanneer verkeerd ingelicht? In ieder geval was de ambassade in Islamabad verantwoordelijk voor deze, nog steeds niet uitgelegde, verandering van de omschrijving van de anonieme bronnen.

Ook op ander gebied zwakte de ambassademedewerker in Islamabad een eerdere bewering af. Op 7 februari 2000 gaf hij een lijst van openbare bronnen die gebruikt waren voor het ambtsbericht met de omschrijving ‘Voorts is ter ondersteuning van ons onderzoek gebruik gemaakt van onderstaande literatuurstudies.’ Op 20 maart 2000, dus ook weer ná publicatie van het ambtsbericht op 29 februari 2000, werd die omschrijving afgezwakt naar ‘Voorts is ter ondersteuning van ons onderzoek, *zij het zijdelings* [onze nadruk], gebruik gemaakt van onderstaande literatuurstudies’, gevolgd door dezelfde literatuurlijst als op 7 februari. Waarom die afzwakking toen? En waarom niet meteen al? Het geeft allemaal geen vertrouwen in de betrokken medewerker of medewerkers op de ambassade in Islamabad.

Bovendien lijken vragen van 21 januari 2000 uit Den Haag, om verdere informatie met betrekking tot cruciale aspecten (o.a. veranderden de mensenrechtenschendingen nadat de politiek van nationale verzoening was afgekondigd? en deden KhAD/WAD medewerkers die op technische en administratieve afdelingen werkten ook mee met de mensenrechtenschendingen?),⁵⁴ door de Nederlandse ambassade in Islamabad niet beantwoord te zijn.⁵⁵ Zelfs nog op 16 maart 2000, dus ná publicatie van het KhAD-WAD ambtsbericht, vroeg het ministerie in Den Haag om bevestiging van de deskundigheid en objectiviteit van de Afghaanse bronnen in Pakistan met betrekking tot hun beschuldigingen tegen *alle* KhAD/WAD officieren en onderofficieren.⁵⁶ De medewerker van de ambassade in Islamabad antwoordde, drie weken nadat de ministerraad het ambtsbericht had goedgekeurd, met informatie zonder enige traceerbare bronvermelding.⁵⁷ Dit antwoord komt dus neer op ‘vertrouwt u op mij, ik vertrouw mijn bronnen’.

Om zijn antwoord kracht bij te zetten zei de ambassademedewerker ook dat de bevindingen en conclusies [tegen *alle* KhAD/WAD officieren en onderofficieren] de facto niet verschilden van wat gevonden was door een aantal internationale organisaties en experts.⁵⁸ ‘Zoek maar op de

⁵² Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 1 september 1999, p. 2 laatste alinea. [Bijlage 3b](#).

⁵³ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 14 april 2000, p. 2 alinea 1. [Bijlage 3b](#).

⁵⁴ Memorandum ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag aan ambassade Islamabad d.d. 21 januari 2000. Zie [bijlage 3b](#).

⁵⁵ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 7 februari 2000. Zie [bijlage 3b](#).

⁵⁶ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 16 maart 2000, p. 2 alinea 2. Zie [bijlage 3b](#).

⁵⁷ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 14 april 2000. Zie [bijlage 3b](#).

⁵⁸ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 14 april 2000, p.3 alinea 1. Zie [bijlage 3b](#).

trefwoorden KhAD en WAD' had hij al eerder gezegd.^{59,60} Maar als je de in het ambtsbericht genoemde publicaties van die bronnen en experts nazoekt op de trefwoorden KhAD en WAD vind je géén steun voor de conclusies van het ambtsbericht, maar wél een aanzienlijk aantal passages die die conclusies tegenspreken. Ook eerdere ambtsberichten en zoals gezegd het boek van voormalig KhAD-gevangene prof. Kakar uit 1995 (Kader 2) spreken de conclusies tegen. Zie Kader 4. Verder commentaar is overbodig.

Kader 4. Door de samenstellers van het KhAD/WAD-ambtsbericht genegeerde informatie die de conclusies van het ambtsbericht tegensprekt (en de conclusies van het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000 in Kader 1 die door die informatie wordt tegengesproken; (cijfer tussen haakjes bij indirecte tegenspraak). Zie [bijlage 4](#) voor de bijbehorende citaten. Zie voor verdere genegeerde informatie Kader 2.

- Nyrop & Seekins (1986),⁶¹ p. 258 (contra conclusies 4 (5) 6 en 7), p. 325-326 (contra conclusies 1, 2 (4) 5, 6, 7), p. 328-329 (contra conclusies (2) 4 (5) (6) 7)
- Bradsher (1999),⁶² p. 137-138 (contra conclusies 1 (2) 3 (4) (5) (6) 7)
- Rubin (1995),⁶³ p. 127-128 (contra conclusie 1), p. 131, alinea 4 (contra conclusie 1), p. 133 alinea 3 (contra conclusies (2) 4 (5) 6, 7), p.134 alinea 4 (contra conclusies (4) 5, 6, 7), p. 137, alinea 2 (contra conclusies 4 (5) 6, 7), p. 137, alinea 4 (contra conclusies 4 (5) 6, 7)
- Algemeen ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van 4 maart 1998, p. 33-34, voetnoot 88 (contra conclusies 4, 5, 6, 7), p. 34, alinea 1 ((contra conclusies 4 (5) 6, 7), p. 34, alinea 4 (contra conclusies 4, 5, 6, 7)
- Algemeen ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van 3 november 1998, p. 13, noot 37 (contra conclusies 4, 5, 6, 7)
- Algemeen ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van 16 september 1999, p. 9, voetnoot 13 (contra conclusie (1)), p. 10, voetnoot 17 (dat het beleid ten aanzien van tegenstanders van het regime wel degelijk veranderd is na aankondiging van het beleid van nationale verzoening), p. 10, alinea 1-2 (contra conclusie 2), p. 48, alinea 3 (contra conclusie 3: niet alleen medewerkers van de KhAD en het WAD kregen een relatief hoog salaris), p. 53, alinea 2 (contra conclusies (4) (5) (6) 7)
- Individueel ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van 28 september 1999, DPC/AM adm.nr. 654096, p. 1, alinea 2 (contra conclusies 4, 5, 6, 7), p. 3, alinea 1, deel 1 (contra conclusies (4) (5) (6) 7), p. 3 alinea 1, deel 2 (contra conclusies 4 (5) 6, 7), p. 3 alinea 1, deel 3 (contra conclusies 4, 5, 6, 7)
- Individueel ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van 12 november 1999, DPC/AM 644116, p. 3, alinea 2 (contra conclusies 4, 5, 6, 7)

Overigens was dat misleiden van collega's door de ambassade-medewerker(s), over zogenaamde internationale steun voor de beschuldigingen tegen alle KhAD en WAD officieren en onderofficieren, al in september 1999 begonnen. Toen al werd beweerd dat honderden Afghanen getuigd zouden hebben tegen westerse mensenrechtenorganisaties dat vrijwel(!) alle KhAD onderofficieren en officieren vrijwel dagelijks [sic] betrokken waren bij het arresteren, ondervragen,

⁵⁹ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 7 februari 2000, p.2, onder de literatuurlijst. Zie [bijlage 3b](#).

⁶⁰ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 2 maart 2000, laatste pagina, onder de literatuurlijst. Zie [bijlage 3b](#).

⁶¹ R.F. Nyrop, D.M. Seekins, *Afghanistan. A Country Study*, Washington DC, Department of the Army van het Ministerie van Defensie, 1986.

⁶² H.S. Bradsher, *Afghan Communism and Soviet Intervention*, Oxford University Press, 1999.

⁶³ B.R. Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan. State Formation and Collapse in the International System*. New haven, Yale University Press, 1995.

mishandelen en soms executeren van verdachte personen.⁶⁴ Bewijs voor die bewering ontbreekt nog steeds.

8. Enkele aspecten van hoe Buitenlandse Zaken en Justitie met het KhAD/WAD-ambtsbericht omgingen

De onbetrouwbaarheid in deze van medewerkers op de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie in Den Haag blijkt uit:

- het niet ingrijpen toen er vanuit de ambassade veranderlijke of géén antwoorden kwamen op verzoeken om meer informatie;
- de veertien passages in eerdere ambtsberichten die de conclusies van het KhAD/WAD-ambtsbericht tegenspreken en die zonder enige uitleg ook door Buitenlandse Zaken genegeerd zijn;
- de verabsolutering zonder enige uitleg van de oorspronkelijk relatief genuanceerde (maar ook niet bewezen) anonieme verklaringen tot de beschuldigingen in het ambtsbericht tegen *alle* KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren;
- - het niet vóór publicatie de conclusies van het ambtsbericht ter toetsing voorleggen aan relevante internationale organisaties en experts, ook niet aan experts op het gebied van geheime diensten in het algemeen en de KGB in het bijzonder, of aan slachtoffers van de KhAD (zie ook par. 5 en 7);
- het betrekken van de beoogde gebruiker van dit vermeend onpartijdige en objectieve ambtsbericht, het Ministerie van Justitie, bij het samenstellen van het ambtsbericht en Justitie zelfs invloed laten uitoefenen op de formulering van het ambtsbericht;
- het niet voldoen van Justitie aan zijn vergewisplicht met betrekking tot de zorgvuldigheid van de totstandkoming van het ambtsbericht;
- het ook achteraf weigeren van Buitenlandse Zaken en Justitie om de conclusies van het ambtsbericht echt te toetsen aan wat er tegenin gebracht werd door allerlei internationale organisaties en experts;
- het selectief toepassen door de IND van de conclusies van het ambtsbericht: criteria waar betrokken ex-KhAD/WAD medewerkers volgens het ambtsbericht absoluut aan zouden moeten voldoen, maar niet aan voldeden, werden genegeerd.

Ook medewerkers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag hebben het één en ander uit te leggen. Waarom is er niet ingegrepen toen bleek dat de anonieme bronnen toch geen eerstehands ervaring hadden met de KhAD (zie par. 7 alinea 1 hierboven), en toen er geen goede antwoorden kwamen op verzoeken aan de ambassade in Islamabad om meer informatie (zie par. 7 alinea 3)? Waarom is er niet gecontroleerd in de bewuste publicaties toen de ambassademedewerker zei ‘zoek voor ondersteuning maar in die publicaties op de trefwoorden KhAD en WAD’ (zie par. 7 alinea 4)? Waarom zijn de veertien passages in eerdere ambtsberichten die de beschuldigingen van het ambtsbericht tegenspreken genegeerd? Waarom heeft Buitenlandse Zaken de oorspronkelijk minder ver gaande – en overigens ook niet bewezen – verklaringen van de Afghaanse bronnen veranderd in veel absolutere beschuldigingen, kennelijk zonder daarvoor aanvullend bewijs op te voeren (zie par. 9 Inzichtelijkheid alinea 2 hieronder)? Waarom zijn de uiteindelijke conclusies van het KhAD-WAD-ambtsbericht vooraf niet ter toetsing voorgelegd aan internationale organisaties en deskundigen of aan Nederlandse experts (zie de eerste twee alinea’s van par. 5 hierboven). Waarom

⁶⁴ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 1 september 1999, p.4 alinea 1. [Bijlage 3b](#).

is in plaats daarvan blind vertrouwd op wat de medewerker op de ambassade in Islamabad over die zogenaamde internationale steun beweerd heeft (zie par. 7 alinea 4)? Zoals art. 4.10 van de Gedragscode gerechtelijk deskundigen zegt, ‘Als de bevindingen binnen het desbetreffende deskundigheidsgebied redelijkerwijs kunnen leiden tot uiteenlopende interpretaties of conclusies, meldt de deskundige dit bij het geven van informatie of bij het uitbrengen van zijn verslag’. Het had toch voor de hand gelegen even te controleren bij Amnesty of Human Rights Watch, of bij prof. Rubin of bij dr. De Jong van de Universiteit van Amsterdam, of wat geconcludeerd werd in het ambtsbericht inderdaad strookte met hun kennis?

En waarom heeft Buitenlandse Zaken het Ministerie van Justitie, de beoogde gebruiker van het ambtsbericht, helemaal in het begin al geïnformeerd over de anonieme verklaringen uit Pakistan⁶⁵ en heeft het Justitie zelfs laten meewerken aan de formulering van het ambtsbericht?⁶⁶ Mogelijk kreeg de IND tevens kopieën van andere memoranda waarin is weggelakt -of om andere redenen niet te zien is- wie er een kopie kreeg, te weten het memorandum dat tussen 10 en 20 december verstuurd is en het op 20 december 1999 verstuurd memorandum. Nu Justitie mocht meekijken en invloed mocht uitoefenen op de inhoud, zonder dat dit vermeld werd in het verslag (contra artikel 3.3 lid 3 en artikel 3.4 Gedragscode gerechtelijk deskundigen),⁶⁷ kan alleen al daarom het KhAD/WAD-ambtsbericht van 2000 niet beschouwd worden als een onafhankelijk en onpartijdig advies van Buitenlandse Zaken, van de juistheid waarvan de Staatssecretaris van Justitie uit mag gaan.

Het Ministerie van Justitie heeft niet alleen megeschreven aan het ‘onafhankelijke’ ambtsbericht te zijnen behoeve. Het heeft ook anderszins gefaald in zijn plicht zich te vergewissen of het ambtsbericht op zorgvuldige wijze was samengesteld (artikel 3:9 Awb). Het had toch moeten opvallen dat de beschuldigingen tegen alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren uitsluitend gebaseerd waren op anonieme bronnen. Verificatie bij een internationale deskundige als prof. Rubin of Henry Bradsher, bij een KGB-expert als dr. Ben de Jong of bij de KGB zelf, of bij een organisatie als het US State Department, Amnesty International, Human Rights Watch en/of UNHCR, had ook voor Justitie voor de hand gelegen maar vond niet plaats.

Verder hebben zowel het Ministerie van Buitenlandse Zaken als het Ministerie van Justitie ook achteraf geweigerd de conclusies in het ambtsbericht echt te toetsen aan wat er tegenin gebracht werd door niet alleen ex-KhAD/WAD-medewerkers maar ook door UNHCR, Amnesty International, genoemde internationaal erkende experts prof. Barnett, R. Rubin en dr. Antonio Giustozzi, en het Afghaanse Parlement.^{68, 69, 70} Daarin werd Justitie gesteund door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.⁷¹ In het licht van wat in dit artikel is aangevoerd was de Afdeling daarbij echter onvoldoende en onjuist geïnformeerd door Buitenlandse Zaken en Justitie.

Bovendien heeft de 1F-afdeling van de IND het KhAD/WAD-ambtsbericht selectief gebruikt. Als een ex-KhAD/WAD (onder)officier niet voldeed aan alle voorwaarden waaraan hij volgens het

⁶⁵ Memorandum ambassade Islamabad aan ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag d.d. 1 september 1999: "IND/Landendesk Afghanistan, NOVO-team" staat in het cc: veld. [Bijlage 3b](#).

⁶⁶ Memorandum ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag aan ambassade Islamabad d.d. 21 januari 2000, p.1 punt 1, p.2 punt 2, p.4, punt e. [Bijlage 3b](#).

⁶⁷ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Gedragscode-voor-gerechtelijk-deskundigen-in-civielrechtelijke-en-bestuursrechtelijke-zaken.pdf>. Link geopend op 16 april 2018.

⁶⁸ ABRvS, 24 september 2009, 200901907/1/V1.

⁶⁹ Z. Bahtiyar, Exclusion clauses of the Refugee Convention in relation to national immigration legislations, European policy and human rights instruments (diss. Tilburg), Tilburg University, 2016. p.172-174.

[https://pure.uvt.nl/portal/en/publications/exclusion-clauses-of-the-refugee-convention-in-relation-to-national-immigration-legislations-european-policy-and-human-rights-instruments\(467e28dd-798c-4ec8-99cb-4d2e7dfff342\).html](https://pure.uvt.nl/portal/en/publications/exclusion-clauses-of-the-refugee-convention-in-relation-to-national-immigration-legislations-european-policy-and-human-rights-instruments(467e28dd-798c-4ec8-99cb-4d2e7dfff342).html). Link geopend op 16 april 2018.

⁷⁰ Brieven van de voorzitter van het Afghaanse Parlement, de heer M.Y. Qanooni, in antwoord op eerdere brieven van advocaat P. Bogaers, aan de voorzitter van de Tweede Kamer, mevrouw G. Verbeet, d.d. 5 augustus 2007 en 22 mei 2008, beschikbaar in het Bogaers archief dat is ondergebracht bij het IISG onder respectievelijk nr.937 en 938. [Bijlagen 5a](#) en [5b](#). Zie desgewenst ook onder het kopje ‘bronnen’ op www.tekenvoorrechtvaardigheidnederland.nl.

⁷¹ ABRvS, 24 september 2009, 200901907/1/V1.

beschuldigende deel van het ambtsbericht moest voldoen, dan werd dat simpelweg genegeerd. Dan werd niet gekeken of het ambtsbericht wel klopte, dan werd alleen maar gezegd ‘u was KhAD/WAD (onder)officier, dús u hebt gemarteld’.

9. Een formele beoordeling van het KhAD/WAD-ambtsbericht: zijn de relevante regels gevolgd?

Samenvatting

Gezien alles dat in dit artikel naar voren gebracht is voldoet het KhAD/WAD-ambtsbericht niet aan de criteria voor een deskundigenadvies van de Raad van State:

- het ambtsbericht is niet inzichtelijk met o.a. conclusies die gebaseerd zijn op een aangepaste samenvatting van de vertalingen van de verklaringen van de anonieme bronnen die zelf geen directe ervaring met de KhAD en/of WAD hadden: minimaal vierdehands informatie dus;
- het ambtsbericht is niet onpartijdig, door o.a. niet vermelde bemoeienis van Justitie met de formulering en uitsluitend vertrouwen op verklaringen van bronnen die vermoedelijk allemaal onder invloed stonden van de Taliban en/of de Pakistaanse geheime dienst ISI, zonder die verklaringen elders te verifiëren;
- het ambtsbericht is niet objectief, gezien o.a. de misleidende voorstelling van zaken met betrekking tot [in feite niet bestaande] internationale steun voor de conclusies van het ambtsbericht en gezien het negeren van allerlei destijds al openbare informatie die de conclusies van het ambtsbericht tegenspreekt;
- en er zijn tientallen concrete aanknopingspunten voor twijfel aan de juistheid of volledigheid van het ambtsbericht: zie dit hele artikel.

De Gedragscode gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken is niet meer dan een uitwerking van artikel 8:34 Awb en dus ook relevant voor de samenstellers van in principe als deskundigenadviezen te beschouwen ambtsberichten. In par. 6 en 8 van dit artikel is al aangetoond dat de samenstellers van het ambtsbericht niet voldaan hebben aan een vijftal artikelen van de Gedragscode. Volledige vergelijking van het in dit artikel aangetoonde met de Gedragscode laat zien dat de samenstellers aan vrijwel geen enkel artikel van de Gedragscode voldaan hebben.

Vergelijking van het in dit artikel aangetoonde met de Algemene wet bestuursrecht laat zien dat de samenstellers en gebruikers van het ambtsbericht zich niet gehouden hebben aan (en zich nog steeds niet houden aan) artikel 2:4, 3:2, 3:8, 3:9, 3:46, 3:49 en 8:34 Awb.

9.1. De criteria van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State

Volgens de Afdeling mogen ambtsberichten gezien worden als deskundigenadviezen waarop de Staatssecretaris van Veiligheid & Justitie zich mag verlaten, op voorwaarde dat zij onpartijdig, objectief en inzichtelijk zijn. En tenzij concrete aanknopingspunten bestaan voor twijfel aan de juistheid of volledigheid van het ambtsbericht.⁷²

Inzichtelijkheid

De belangrijkste conclusie in het KhAD/WAD-ambtsbericht is conclusie 4 in Kader 1, dat alle officieren en onderofficieren van de KhAD en het WAD als eerste plaatsing te werk gesteld werden op een opsporingsafdeling en dat zij allen regelmatig van afdeling wisselden. Zonder enige nadere

⁷² ABRvS, 12 oktober 2001, 200103977/1, paragraaf 2.3.4.

bewijsvoering wordt vervolgens geconcludeerd dat ‘opsporen’ gelijk staat aan ‘martelen en zelfs executeren’. Ook ‘loyaal aan de partij’ (conclusie 5) wordt zonder nader bewijs gelijkgesteld aan ‘allemaal mee doen met martelen’.⁷³ Eindconclusie 7, ‘dat alle onder-officieren en officieren werkzaam zijn geweest in de macabere afdelingen van de KhAD en het WAD en persoonlijk betrokken zijn geweest bij het arresteren, ondervragen, martelen en soms executeren van verdachte personen’ wordt dus niet eens gedragen door wat in het ambtsbericht zelf aangevoerd wordt.

Opvallend is daarbij dat de absolute conclusies in het KhAD-WAD-ambtsbericht van 2000 kennelijk stoelen op de minder vergaande – en overigens ook niet onderbouwde – beschuldigingen die in het memorandum van de ambassade van 1 september 1999 stonden, zonder enig zichtbaar aanvullend bewijs voor die verabsolutering. In de informatie van 1 september 1999 is sprake van *mishandeling* [van gevangenen] door *vrijwel* alle KhAD/WAD-officieren, niet van marteling door *alle*; is sprake van *blijk* geven van loyaliteit *door ondervragen/mishandelen*, niet door martelen; en is sprake van *in het algemeen dienen te rouleren om het opbouwen van een grote [persoonlijke] machtsbasis te voorkomen*, niet van *alom aanwezig rouleren van functie om iedere KhAD/WAD officier te betrekken bij misdaden*.⁷⁴

Opvallend is verder dat niet alleen de bronnen voor de beschuldigende conclusies van het ambtsbericht anoniem zijn, maar dat de *verklaringen* van die bronnen geheim zijn (zie o.a. par. 3 hierboven). De wél openbaar gemaakte informatie die in par. 2.4 en 2.7 van het ambtsbericht gepresenteerd wordt is – zoals in de voorgaande alinea aangetoond – een aangepaste (door wie?) samenvatting (door een onbekende medewerker van de ambassade in Islamabad) van de vertalingen (door wie?) van de verklaringen (welke?) van de anonieme bronnen (wie?) die volgens een memo van de ambassade in Islamabad hun informatie hadden van mensen (wie?) die directe ervaring met de KhAD en/of WAD gehad *zouden* hebben.⁷⁵ De beschuldigingen in het ambtsbericht zijn dus minimaal vierdehands informatie. Ook dit maakt het KhAD/WAD-ambtsbericht van 2000 niet inzichtelijk.

Dit zijn al drie redenen om het KhAD/WAD-ambtsbericht niet-inzichtelijk te verklaren en derhalve niet voldoende aan de vereisten van de Afdeling voor een deskundigenadvies.

Onpartijdigheid

Dat het KhAD/WAD-ambtsbericht niet onpartijdig is blijkt o.a. uit de in het ambtsbericht niet-vermelde bemoeienis van opdrachtgever Justitie met de formulering van het ambtsbericht (par. 8 alinea 2 hierboven); uit het uitsluitend vertrouwen op bronnen die vermoedelijk allemaal onder invloed van de Taliban en/of de Pakistaanse Inlichtingendienst ISI stonden (par. 6, een-na-laatste alinea); uit het niet controleren van de beweringen van de anonieme bronnen bij voormalige medewerkers van de KhAD/WAD (par. 6, een-na-laatste alinea); en uit het niet-betrekken bij het opstellen van het ambtsbericht van relevante internationale organisaties, relevante experts en internationaal bekende slachtoffers van de KhAD (par. 1 alinea 1, par. 5 alinea 1-4 en par. 8 alinea 1).

⁷³ Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992). AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 29 februari 2000, paragrafen 2.4 en 2.7.

[http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan - veiligheidsdiensten - 29 Feb 2000 \[ve02001091\].pdf](http://www.migratieweb.nl/f/Afghanistan - veiligheidsdiensten - 29 Feb 2000 [ve02001091].pdf). Link geopend 16 januari 2018. [Bijlage 1](#).

⁷⁴ Memorandum ambassade Islamabad aan Ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag, d.d. 1 september 1999, p. 3, alinea 3 en 4 en p. 4 alinea 1. [Bijlage 3b](#).

⁷⁵ Memorandum ambassade Islamabad aan Ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag, d.d. 14 april 2000, p. 2 alinea 1. [Bijlage 3b](#).

Objectiviteit

Dat het KhAD-WAD-ambtsbericht niet objectief is blijkt o.a. uit de misleidende voorstelling van zaken met betrekking tot [in feite niet bestaande] internationale steun voor de conclusies van het ambtsbericht, zowel in de inleiding van het ambtsbericht (par. 5 alinea 1 hierboven) als in een intern memorandum van 14 april 2000 van de betrokken medewerker van de Nederlandse ambassade in Islamabad (par. 7, alinea 4). De afwezigheid van objectiviteit blijkt ook uit het negeren door de samenstellers van het ambtsbericht van alle hen ter beschikking staande openbare informatie die de beschuldigingen tegen *alle* KhAD/WAD-officieren en onderofficieren tegensprekt (par. 5, alinea 3-4 en Kader 2; par. 7, alinea 4 en Kader 4).

Aanknopingspunten voor twijfel aan de juistheid of volledigheid van het ambtsbericht

Dit artikel is in feite een aaneenschakeling van concrete aanknopingspunten voor twijfel aan de juistheid en volledigheid van het KhAD/WAD-ambtsbericht. Om de indeling van dit artikel aan te houden zijn er:

- de brief van 20 maart 2017 van de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie, waarin de door Joost Brouwer aangedragen feiten, die de onbetrouwbaarheid en onjuistheid van het KhAD/WAD-ambtsbericht aantonen, niet worden weerlegd, maar waarin de facto gesteld wordt dat in een ambtsbericht alleen maar die informatie hoeft te staan die de conclusies van dat ambtsbericht ondersteunt en niet de daar tegenin gaande informatie (par. 3 hierboven);
- de directe bewijzen en indirecte aanwijzingen dat niet door alle KhAD/WAD-(onder)officieren begonnen werd op een opsporingsafdeling en/of gerouleerd werd (par. 5);
- de concrete bewijzen en aanwijzingen voor de onbetrouwbaarheid in deze van de anonieme bronnen, hun informanten en/of de vertrouwenspersoon van de Nederlandse ambassade in Islamabad (paragraaf 6);
- de concrete bewijzen en aanwijzingen voor de onbetrouwbaarheid in deze van de betrokken medewerker(s) op de Nederlandse ambassade in Islamabad (par. 7);
- de concrete bewijzen en aanwijzingen voor de onbetrouwbaarheid in deze van betrokken medewerkers op de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie (par. 8).

9.2. De Gedragscode gerechtelijk deskundigen

Voor wie mocht twijfelen of ook samenstellers van een ambtsbericht moeten voldoen aan de Gedragscode gerechtelijk deskundigen in civiel- en bestuursrechtelijke zaken, volgens de inleiding op de gedragscode is deze code niet anders dan een uitwerking van artikel 8:34 Awb.⁷⁶ De Algemene wet bestuursrecht bestond al in 1998. Artikel 8:34 Awb geldt en gold voor alle deskundigen in het bestuursrecht, en dus ook destijds – en nu nog – voor de samenstellers van een ambtsbericht dat gelijk gesteld mag worden aan een deskundigenadvies. Al was het maar omdat, in gevolge het principe van ‘equality of arms’, een door de IND ingebracht deskundigenadvies aan dezelfde eisen moet voldoen als een door een asielzoeker ingebracht deskundigenadvies. Derhalve is toetsing van het KhAD/WAD-ambtsbericht aan de Gedragscode gerechtelijk deskundigen in civiel- en bestuursrechtelijke zaken niet alleen veroorloofd maar zelfs noodzakelijk.

In diverse paragrafen in dit artikel is overtreding van verschillende artikelen van de Gedragscode door de samenstellers van het KhAD/WAD-ambtsbericht al aangetoond: par. 6 alinea 4 met betrekking tot art. 3.2 van de Gedragscode, par. 6 een-na-laatste alinea met betrekking tot art. 4.12 van de Gedragscode, par. 8 alinea 1 met betrekking tot artikel 4.10 Gedragscode, par. 8, alinea 2

⁷⁶ <http://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Gedragscode-voor-gerechtelijk-deskundigen-in-civielrechtelijke-en-bestuursrechtelijke-zaken.pdf> Link geopend op 16 april 2018.

met betrekking tot artikel 3.3 lid 3 en artikel 3.4 Gedragscode. Wie de in dit artikel aangetoonde misstanden vergelijkt met wat in de Gedragscode geëist wordt van samenstellers van deskundigenadviezen, zal tot de conclusie komen dat de samenstellers van het KhAD/WAD-ambtsbericht aan vrijwel niet een van de artikelen van de Gedragscode voldaan hebben, waarmee het optreden van de minister in deze nog meer onbehoorlijk is.

9.3. De Algemene wet bestuursrecht

Een vergelijking van wat in dit artikel is aangetoond met de vereisten van de Algemene wet bestuursrecht toont aan dat de samenstellers van het ambtsbericht en andere betrokkenen bij de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie zich niet gehouden hebben (en zich nog steeds niet houden) aan de volgende artikelen van de Awb:

- artikel 2:4 (vereiste van taakvervulling zonder vooringenomenheid);
- artikel 3:2 (vereiste van de nodige kennis te vergaren omtrent relevante feiten);
- artikel 3:8 (vereiste de adviseur te vermelden die het advies heeft uitgebracht);
- artikel 3:9 (vergewisplicht met betrekking tot zorgvuldigheid van het onderzoek dat door de deskundige is gedaan);
- artikel 3:46 (vereiste van deugdelijke motivering van een besluit);
- artikel 3:49 (verwijzing naar het KhAD/WAD-ambtsbericht bij het afwijzen van verblijfsaanvragen is onterecht omdat dat ambtsbericht geen correcte motivering bevat);
- artikel 8:34 (vereiste om als deskundige de opdracht onpartijdig en naar beste weten te vervullen).

10. Discussie en conclusies

In de reactie van 20 maart 2017 op de weerlegging van het ambtsbericht door Joost Brouwer is aan het eind van p. 3 namens de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie gezegd: ‘Indien onafhankelijk van elkaar geraadpleegde bronnen verschillende verklaringen zouden hebben afgelegd over hetzelfde onderwerp zou dit reden zijn voor twijfel aan de informatie.’

Zoals in dit artikel zonneklaar is aangetoond waren er in 1999 al onafhankelijke openbare bronnen die anders verklaard hadden over het onderwerp van het ambtsbericht dan de anonieme bronnen waarop de samenstellers van het ambtsbericht zich blindelings verlaten hebben (zie par. 5-7). Alleen hebben de samenstellers van het ambtsbericht destijds om hen moverende redenen de verklaringen van die openbare bronnen genegeerd. Ook al deden ze ten onrechte voorkomen dat ze die openbare bronnen wél geraadpleegd hadden op het gebied van de beschuldigingen tegen alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren. Volgens hun brief van 20 maart 2017 zouden dus ook de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie alleen al hierom nu moeten twijfelen aan de juistheid van het KhAD/WAD-ambtsbericht. En die twijfel omzetten in actie.

Misverstanden over het begrip ‘KhAD’

Een deel van het probleem lijkt te liggen in verschillende opvattingen over wat en wie bedoeld worden als de afkorting ‘KhAD’ gebruikt wordt. Daarvoor werd al gewaarschuwd in het ambtsbericht van 4 maart 1998: ‘Naast de geheime dienst *in enge zin* [onze nadruk] was de KHAD ook verantwoordelijk voor de ideologische scholing van nieuwe partijleden en soldaten. Voorts leidde de KHAD ook scholen voor kinderen van partijleden en oorlogswezen, die veelal naar de toenmalige Sovjetunie gestuurd werden. De KHAD zag ook toe op het ideologie-onderwijs aan de

universiteit van Kabul.⁷⁷ In het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000 is dit helemaal genegeerd. Uit de vrijgegeven memoranda blijkt niet dat ooit gecontroleerd is wat de anonieme bronnen precies bedoelden als zij het over de KhAD hadden. Zeggen dat iedereen bij de KhAD gemarteld heeft is net zo onlogisch als zeggen dat iedereen die na 11 september 2001 bij de CIA werkte verantwoordelijk was voor ‘rendition’ en ‘waterboarding’, of dat iedereen bij de AIVD telefoons af luistert. Zie ook de discussie in Duitsland na de hereniging in 1990: moest iedereen die bij de Stasi gewerkt had als boekhouder of kantinehouder op dezelfde manier behandeld worden als die Stasi-medewerkers die persoonlijk hard waren opgetreden tegen dissidenten? Bovendien kunnen er ook binnen notoir mensenrechten-schendende groepen mensen zijn die daaraan niet meedoen. Zie bijvoorbeeld de monografie van historica Geraldien von Frijtag Drabbe Künzel over Kamp Amersfoort tijdens de Duitse bezetting, waarin zij vertelt over een SS’er die deel uitmaakte van het bewakingspersoneel, maar nooit mishandelde en daar ook onder de gevangenen in gunstige zin om bekend stond.⁷⁸ Daarmee willen we de KhAD en het WAD absoluut niet gelijk stellen met de SS. We willen alleen nog eens benadrukken dat het niet rechtvaardig is alle officieren en onderofficieren binnen welke organisatie dan ook met de ogen dicht over één kam te scheren.

Problemen met andere ambtsberichten in Nederland

De bewijsproblematiek van dit ambtsbericht kan ons inziens niet los worden gezien van de bewijsproblemen bij individuele ambtsberichten, zoals die in 1998 en ook in 2007 zijn vastgesteld door de Nationale ombudsman.^{79, 80} De systematische weigering van Buitenlandse Zaken om inzage te geven in de onderliggende verklaringen van de vertrouwenspersoon in Pakistan, en van de door hem gebruikte anonieme bronnen ter zake van het KhAD/WAD-ambtsbericht, leidt tot dezelfde inbreuken op het fair play beginsel als het systematisch weglakken van relevante informatie in individuele ambtsberichten. Op p. 46 van het Nationale ombudsmanrapport uit 2007 staat: ‘De Nationale ombudsman is van oordeel dat BZ te veel relevante informatie weglakt die zonder bezwaar ter kennis van de verschillende partijen in de asielprocedure gebracht zouden kunnen worden, en merkt dit aan als niet behoorlijk.’ Zie het boek ‘Hoogverraad’ van Pieter Bogaers voor een aantal individuele gevallen van gebreken aan individuele ambtsberichten die aanleiding hebben gegeven tot Rapport 2007/200 van de Nationale ombudsman.⁸¹ Deze situatie lijkt sinds 1998 helaas niet veranderd, ook niet waar het het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000 betreft.

Een gerelateerd probleem is dat van controle op het werk van de vertrouwenspersoon op de ambassade in Islamabad. Ten aanzien van de samenstelling van individuele ambtsberichten benadrukte de Nationale ombudsman al in 1998 dat het heel belangrijk was per land over meer dan één vertrouwenspersoon te beschikken; dit o.a. om de mogelijkheid te hebben het werk van de ene vertrouwenspersoon te laten controleren door een andere vertrouwenspersoon.⁸² Destijds, in 1998,

⁷⁷ *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*. DPC/AM 67526, Den Haag: Ministerie van Buitenlandse Zaken 4 maart 1998, p. 34, alinea 1.

⁷⁸ G.G. von Frijtag Drabbe Künzel, *Kamp Amersfoort*, Amsterdam: Mets en Schilt 2016, Voorbeeld Willy Engbrocks, p. 40 alinea 4, p. 41, alinea 2; p. 59, alinea 2; en over (vriendschaps)banden tussen gevangenen en bewaking in meer algemene zin p. 89, alinea 2.

⁷⁹ Rapport 1998/350 van de Nationale ombudsman inzake de totstandkoming van individuele ambtsberichten.

⁸⁰ Nationale ombudsman, *De geloofwaardigheid van ambtsberichten. Hoe asielverhalen worden bevestigd of ontkracht*, Rapport 2007/200, Den Haag, 27 september 2007.

⁸¹ P.B.Ph.M. Bogaers, *Hoogverraad. Individuele ambtsberichten. Hoe asielrelazen valselijk worden ontkracht; misleiding van de Tweede Kamer; vasthouden aan fout beleid bij individuele ambtsberichten door Buitenlandse Zaken in asielzaken*, Bussum: Uitgeverij Bogaers 2008.

⁸² Nationale ombudsman, *Rapport naar aanleiding van een onderzoek uit eigen beweging naar de totstandkoming en het gebruik van individuele ambtsberichten in asielzaken door het Ministerie van Buitenlandse zaken en de IND*, Rapport 98/350, Den Haag, 1998, p. 205 par. 4.4.14, p. 206 par. 4.4.15 en de daaruit voortvloeiende aanbeveling A3 op p. 245.

werkte uitsluitend de Post te Teheran, Iran, met meer dan één vertrouwenspersoon.⁸³ Op geen enkele manier is gebleken dat de ambassade in Islamabad in 1998 of 1999 ook een tweede vertrouwenspersoon gekregen heeft, of dat er op een andere manier controle is uitgeoefend op het werk van de vertrouwenspersoon en van de ambassademedewerker in Islamabad tijdens de samenstelling van het KhAD/WAD-ambtsbericht 2000.

Ook de felle Koude Oorlogsretoriek waardoor dit ambtsbericht wordt gekenmerkt doet afbreuk aan het vereiste van objectiviteit en politieke onpartijdigheid. In geen enkel ambtsbericht van Buitenlandse Zaken over andere asiëlanden dan Afghanistan vindt men een dergelijke retoriek terug.

Conclusies

Hoe het ook gekomen is, in dit artikel hebben wij aangetoond dat het KhAD/WAD-ambtsbericht van 2000 gebaseerd is op:

- een bevooroordeelde keuze van bronnen: vertrouwd werd op bronnen c.q. een vertrouwenspersoon of tolk die aantoonbaar onbetrouwbaar waren qua uitingen, afkomst en kennis, terwijl betrouwbare en ter zake kundige internationale organisaties niet geraadpleegd werden;
- selectief gebruik van bewijs: alle passages in verder wel gebruikte bronnen, die de beschuldigingen tegen alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren tegenspreken, zijn stelselmatig genegeerd;
- verdraaiing van feiten: de conclusies met betrekking tot alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren zijn geheel bezijden de waarheid;
- en wat gezien kan worden als valsheid in geschrifte met betrekking tot de zogenaamde internationale steun voor de conclusies van het ambtsbericht die nooit is aangetoond; in tegendeel, die internationale steun was er al vóór 2000 voor hen die de conclusies van het ambtsbericht bestrijden.

Daarmee voldoet het ambtsbericht zo wel inhoudelijk als formeel niet aan wat van een ambtsbericht en de totstandkoming daarvan verwacht wordt door de Raad van State, de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken, en de Algemene wet bestuursrecht. *Het ambtsbericht mag daarom niet worden gebruikt bij de beoordeling van verblijfsaanvragen van voormalige KhAD/WAD officieren en onderofficieren in Nederland. Dit geldt met terugwerkende kracht vanaf 29 februari 2000.*

De verklaringen waarop de belangrijke conclusies van het ambtsbericht berusten zijn niet alleen van anonieme bronnen, ze zijn ook geheim. Door al dit handelen van de samenstellers van het KhAD/WAD-ambtsbericht, en door het handelen van hen die politiek verantwoordelijk zijn voor de samenstellers, *is de situatie ontstaan dat het bewijs à charge tegen de voormalige officieren en onderofficieren van de KhAD en WAD onjuist en geheim is, terwijl het destijds al openbaar beschikbare bewijs à décharge genegeerd is en nog steeds genegeerd wordt. Niemand die de Nederlandse rechtsstaat hoog wil houden mag dat accepteren.*

⁸³ Zie ook <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/26445/kst-26445-2?resultIndex=9&sorttype=1&sortorder=4>, jaarverslag Nationale ombudsman, paragraaf 9.2.4 Individuele ambtsberichten, onder c. Onderzoek in het land van herkomst; de vertrouwenspersonen, alinea 2. Link geopend 16 april 2018.